

ŠASIUVAS

DEVINTAS.

TĖVYNĖS
SARGAS.

MENESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam Lietuvių
tautos sulaikymui par jos apsvietimą.

MENŪ 1896 RUGSĖJAS.

TILŽEJE.

TEVYNES SARGAS.

„Ne katalikyste dėl Tėvynės,
bet patrijotizmas iš Dievo meilės“.

Išeina ant mėnesio vieną kartą. Metine preky ant vietos 1 rublis;
prusineis pinigais 2 m. 20 pf. Į Ameriką su prisijuntimu 1 dol.
Atskyras numeris ant vietos 10 kap.,

Į t a l p a.

<p>I. Nauja visuaugščiausia mylista. A. J. 1 Užmokesnis už šunišką tarnystę. Vaišgantas 6 Musų ydos. Judošystė Lietuvoje. Vaišgantas 11 Kas girdėties? Iš Kupiškio, Panėdelio, Darbėnų, Trakų, Kalvarijos ir Telšių 19 Musų raštai. „Rytas“, „Saulė“, Vaišgantas 25 Kunigas Jūzapas Dovidaitis (Dovidovič). (Užbaiga). Y. 29</p>	<p>II. Šis tas apie karčėmninkus Blaivininkas 33 Pagerinimas ukės par išsiskirstymą sodų. Vaišgantas. 35 Patarmės dėl staliorių. A. Dailidė. 40 Apie vakaruškas arba šaikas. K. S. 45 Gaspadorei ir samdininkai! K. Mažutis 46 Naudingi pamokymai. 47</p>
--	---

I.

Nauja visuaugščiausia mylista.

Kas iš skaitytojų nėra girdėjęs apie tai, kaip maskoliai vargino lietuvius katalikus, nedaleisdami jiems Lietuvoje nė senų bažnyčių taisyti, nė naujų statyti? Gana bus čionai priminus liudnus pirm žaliatos metų įvykusius nusidavimus Kražiūse, Žemaitkiemijė ir kitur. Todėl nemažas buvo katalikams lietuviams džiaugsmas, kada pabaigoje

praslinkusių metų krakinaviečiai po aštunių metų sunkios kovos su Orževskiu ir Klingenbergiu, nepasidavę įvairiems anų viliojimams ir grąsimams, susilaukė ant galo nu vidurinių veikalų ministerio pavelyjimą išsimuryti sau naują bažnyčią. Šiomet vėl naujas džiaugsmas nuramino mūsų vyskupystę: pirm kelių mėnesių nu to paties ministerio atėjo daleidimas statydinti murines bažnyčias pirma Gruždziūse, paskui Skirsnemunije. Katalikai dėkavojo Dievui ir pradėjo lukuriuoti beneprašvis nors kartą aušra naujos žmoniškesnės gadynės. P. Goremykinas, vidurinių veikalų Ministeris, kurs neseniai išmeldęs nu Ciesoriaus visuaugščiausį paliepiimą apie kryžius, padarė galą jų persekiojimui pas mus, matydamas kaskart daugiau ateinant prašymų iš šalies katalikų, jieškančių užtarymo nu vietinės administracijos, nedaleidancios bažnyčių statyti, ir kaipo žmogus išmintingas, suprasdamas, jog viešpatystei negal išėiti jokios blėdies iš atnaujintų arba naujų bažnyčių, anaipol, jog iš jų gal išėiti nemaža nauda, nes katalikai, susilaukę tamę dalykę teisybės, graičiau prisiriš prie rusų Ciesoriaus ir karščiaus jį pamylės ir vierniaus valdžiai tarnaus, — rižosi padaryti galą nenaudingiems ir neišmintingiems administracijos kišimamsi į Bažnyčios reikalus. Todėl išaiškinęs Ciesoriui pagailėtiną katalikų padėjimą mūsų krašte, išmeldė nu Ciesoriaus panaikinimą senjo Muravjovo parėdymo apie katalikiškų bažnyčių statymą šiaurvakariniamę krašte, ant kur^{to} parėdymo Vilniaus ir Kauno valdonai visūse ^{dv} nedorūse užmanymūse dėl užkenkimo katalik^{yste}

uligšiol drąsiai pasiremdavo. Tasai panai-
 ninimas, pagal pranešimo Kauno gubernatoriaus
 skamba taip:

„Jo Mylista vidurinių veikalų Ministeris
 „maldavo Augščiausio jo Ciesoriškos Mylistos
 „pavelyjimo atmainyti cirkuliarinį parėdymą
 „buvusiojo Vyriausiojo Valdono Šiaurvakarinio
 „krašto jenerolo · nū infanterijos Muravjovo,
 „išleista 14 d. Liepos mėnesio 1864 m. № 77,
 „su visomis tolimesnėmis pasekmėmis ir
 „dapildymais ir pagražinti 107 skirsniui.
 „Parėdymo apie svetimtautiskus tikėjimus
 „visą pirmykščią syla, valig kurio veikalai
 „apie taisymą ir atnaujinimą katalikiškų
 „parakvijinių bažnyčių priguli nū daleidimo
 „vyskupystės valdonų (t. y. nū vyskupų arba,
 „vyskupui nėsant, nū vyskupystės administra-
 „torių), užlaikant tiktai įstatymus kaip
 „augščiaus minėtojo parėdymo, taip ir abelno
 „parėdymo apie rumų statymą. Jo Mylista
 „Ciesorius 10 dienoj praslinkusio Liepos
 „mėnesio teikėsi visumaloniausiai antato sutikti
 „ir pavelyti. — Pranešdamas apie šį visu-
 „augščiausį paliepiną Vilniaus, Kauno ir
 „Gardino jeneral-gubernatoriui, Jo Mylista
 „vidurinių veikalų Ministeris dėl prašalinimo
 „abejojimų ir kreivų numanymų priduria,
 „jog augščiausiai užtvirtintas 22 d. gegužės
 „m. 1864 m. vakarų komiteto parėdymas
 „apie užlaikytiną parėdką prie taisymo
 „pilijinių bažnyčių, altorių, ir koplyčių pasilieka
 „pirmykščioj' syloj'.“

Prisižiurėkim dabar anam 107 skirsniu, kuriam augščiausias Ciesoriaus paliepimas sugražiro atgal atimtą per Muravjovą galybę. Skirsnys tās skamba teip:

„Statymas ir taisymas katalikiškų bažnyčių, turi buti atliekamas pagal šitų įstatymų:

„1) Katalikiškos bažnyčios naujai gal bu statomos tiktai ten, kur to reikalauja pasi- „dauginimas liaudies arba didis ertumas senų „parakvijų ir nepatogumas susinesimų.

„Pasarga. Ant mažos erdvės parakvija st „vienu kunigu turi buti sudėta namažiaus, kaip is „šimto kiemų.

„2) Asabos, arba draugijos norinčios nauja „bažnyčią statyti (p. 1) tur kreipties su prašymu „prie vietinės gubernijinės vyresnybės, kur „susinesus su dijecezinę vyresnybę pravoslaviška „ir katalikišką, turi persitikrinti ar nėra priežaščių „kuriuos kliudytu pavelyti statyti, ir pranesti tai „žinias draug su savo nūmonę Vidurinių veikal „Ministerijai dėl galutino apmąstimo ir nusprendime „pagal abelną parėdymą apie rumų statymą.

„3) Užkaukaziniame krašte katalikiško „bažnyčios negal but statomos be visuaugščiausi „daleidimo.

„4) Taisymas bažnyčių ir statymas naujų vieto „nusenusių arba kitu koku nelaimingu bud „sugriautų esti atliekamas daleidžiant vyresnybę „dvasiškai. Tas įstatymas liečia teipo-gi teip „vadinamas bažnyčios pilijines ir koplyčias š „pavelyjimo valdžios pastatytas.

„5) Taisymas bažnyčių, turint atsakančią „pavelyjimą, esti atliekamas kaštu draugijų arba „skirtų asabų, aukaujančių iš geros valios antato „kaštą. Jeigu jiems ištikliaus truksta, gali kreipties „prie valdžios ir prašyti pašalpos.

„6) Įsteigimas naminių koplyčių ir perkeliamųjų „altorių leistas yra tik tai tiems, kurie verti įpatingos „gūdonės ir kurie turėdami didį prisirišimą prie „namų Dievo, negal lankyti bažnyčios iš priežasties „nesveikatos ar senatvės. Pavelyjimą antato „reikia prašyti tokiu pat keliu, kaip augščiaus „2 p. apie bažnyčių statymą nutarta.

„Pasarga. Kiti įstatymai apie bažnyčių „statymą yra išguldyti abelnamę padėjimę apie „rumų statymą.“

Sulyginant šitą skirsnį su privestu viršum visuaugščiausiu paliepimu matome:

1) jog norint taisyti ar statyti parapijinę bažnyčią, jau dabar nebereikia prašyti daleidimo vyrenybės svietiškos, kaip buvo pas mus ikšiolei; bet gana bus gavus pavelyjimą vyresnybės dvasiškos,

2) jog daleidimas valdžios svietiškos pasilieka po senovei reikalingas: a) statant naujai bažnyčią tokioj' apygardėje, kur jos pirma nėkados nebuvo ir b) statant ar taisant bažnyčią pilijinę, arba šaipjau koplyčią;

3) jog nors minėtamę Augščiausiamę Ciesoriaus paliepimę ir sugražinta 107^{tam} skirsniai visa pirmųškėia syla, vienok paaiškinimas pono Ministerio prasmę to augščiausio paliepimo gerokai susiaurina per išskyrimą bažnyčių pilijinių,

kurios iš augščiaus aprašytos Ciesoriškos mylistos negalės pasinaudoti.

Nežinome ar pons Ministeris tą susiaurinantį paaikškinimą pridėjo iš valios Ciesoriaus, ar valig savo nūmonės; matome tiktai, jog ta nauja Ciesoriška mylista nors ir didei mūsų kraštui maloni, vienok nėra pilna.

Bet šįkart dėku Dievui ir už tai. Dėku teipo-gi ir ponui Ministeriui, kurs ant mūsų veikalų teikės atsižvelgti, dėku ir jo Mylistai mūsų Ciesoriui, kurs Ministerio pranešimo meilingai išklausė ir užtvirtino.

Melsime karštai Dievo, idant ir kiti visusvarbiausi mūsų krašto reikalai, kaip tai: daleidimas lietuviškos spaudos, lietuviškų pradinių mokslinyčių, ir kiti, butu teipo-gi Jo Mylistai Ciesoriui pranešti ir Jo visuaugščiausiu nusprendimu veikiai ir teisingai taptu atlikti, Ciesoriui ant garbės, o mums jo vierniems padonams ant naudos. A. J.

Užmokesnis už šunišką tarnystę.

— „Wy swoim powiedenijem przczyniajete nam toljko chłopoty!“

— „Pozwoljte, Wasze Wysoko Prewoschoditieljstwo objasnitjsia!“

— „Nie słuszaju! Proszczajtė!“

(— Tamista savo pasieligimu suteiki mums tiktai rupeščius! — Leisk W. W. P., išsiteisinti! — Neklausau! su Diev'!) Tiktai tokia kalba tebuvo tarp ministro vidurinių dalykų ir tarp buvusiojo Kauno gubernatoriaus Klingenbergio. Ministro balsas ir jo žodžių aštrumas buvo nelemtos atminties Klingbeuteliui paskutineis kapinio akmens žodžiais. Nors jau nekartą gavo girdėti nepadrasinančius atsikreipimus prie savęs, vienok, vis-gi turėjo

viltį išbuti ant vietos, stovėdamas už galingo Lietuvos karaliuko — Vilniaus general-gubernatoriaus pečių. Kaip matome, smarkei užsivylė: nesenei gavęs naują orderą, turėjo vienkart su jū apleisti midum ir pienu plaukiančią maskoliams Lietuvą, ir pasitraukti į ... ištrėmimą, nors perkėlimas jo į naują vietą, lygią tarnystę, tū vardu nevadinas. Klengenbergis su savo „šlovingai“ gautais išdabinimais man dabar išsirodo, kaip karvė, kuriai užrišo kankalą įvarydami į didelę, žolėtą, krumūtą, klumpią pelkę. Teip maž daug išsirodo ir nauja jo vieta — Viatkos rėdyba.

Padėta Pauralyje už tukstančių varstų nū mūsų į šiaurį, su šaltu, miglotu oru, su gyventojais gan retai užgyvenuseis nevisur išdūdančią vaisius žemę, su visiškai kitokiomis gyvenimo sąlygomis, Viatkos rėdyba gali patraukti prie savęs tiktai dūnos jieškantį, o niekur kitur neberandantį, kaip tai atsitinka su nelaimingais mūsų viengenčiais — mokytais Lietuveis, bet netokį išgalėjusį maskolį. Buvo jis tarp žmonelių — Lietuvių vienai vienodų visoje rėdyboje, vienodų savo budu, vienodų savo gyvenimu — romių, nūlaidžių žemdirbių, kaip ir visi tokie, kurie išlengvo žemę kapinėja; pakliuvo į tarpą įvairių — įvairiausių totoriškai — altajiškų tautų: Totorių, Čiuvašių, Mardvos, Čeremisų, Vatėkų, Vagulų, Baškyrių, Maščerėkų ir Tepterių, neskaitant to krašto ruskių — mišinio iš Slavų ir minėtųjų tautų — totorių arba pustotorių.

Jų gyvenimo budas — daugiausei galviju vaisymas ir fabrikiškas darbas. Nors, tiesa, Viatkos rėd. da neteip užsiima teip vadinamais kalnų amatais, t. y. iškasimu ir perdirbimu metalų, kaip da arčiau Uralo gulincios rėdybos, vienok, ir če yra jau gana didelių pabriku, kaip tai Iževskas ginklų pabirkas ir Kamsko-Votkinskas gelžės ir mekaniškas pabirkas su tukstančiais darbininkų kiekvienas. Budas šiokių darbininkų, pripratusių kietu kaju ir gelžę minkštinti, yra daug aštresnis, kaip žemdirbių; prie to da jie apšviestėsi, kaipo kupetoje gyvenantįs, neramesni, nes dideliame buryje vis-gi atsiranda vienas antras šiundintojas prie gero ir pikto; paminėkime da zemstvą, t. y. susirenkimą vietinių obivatelių, turinčių savo rankosę beveik visą vidurinio rėdybos gyvenimo valdymą. Suprasime tadą,

kad buvusysis „diejatiel“, kareivis už pravoslaviją, skerdikas katalikų, ten bus paprastu vyresniūju činauninku, nebeturinčiu vietos pasiružyti ir rankomis pamastagūti.

Nelaimingas tas kareivis už maskoliškumą ir pravoslaviją Lietuvoje, prižadėjęs savo iškeltojui ir patronams neužilgo suėsti visus kunigus, o šaip jau žmonelėmis tik užsikąsti, vienok, kaip jūkingai žmonės praminė, „užsiryjo kunigieną“. Neturėdamas, ar neišmanydamas, ką veikti ramiame krašte, Klingenbergis švaitės-švaitės, vergė-vergė kunigus, pudė-pudė bažnyčias, painiojo vyskupui kiekvieną žingsnį, ant galo, pūlo auką savo darbštumo: persidirbo, gavo trukį, apsiryjo kunigieną.

Eina garsas, kad pabaigusiu jį dalyku buvusi atskaita įtužusio Kauno Vyskupo Paliulionio, ministrui prisiūsta apie trukdinimą ir visiškai neleidimą statyti naujas bažnyčias, arba nors pataisyti senasias. Atskaita buk turėjusi 65 atsitikimus, parodančius, kaip Klingenbergis pasielgia su katalikyste. Esą ten labai keisti ir neabejotini parodymai tikros terionystės ir persekiojimo.

Klebonas, dūkime, išpildęs visus valdžios reikalaujamus formalistikumus, siuočia prašymą par visas kanceliarijas lyg pat gubernatoriaus, kad teiktus leisi atstatyti virstančią bažnyčią; padūda apsvarstymą kaštų, kiek ištekliaus turi, o kiek da reikia ir kas anūs sudės: dvarponei, kunigai ir valščionis. Klingenbergis leidžia atgal par visas tas pačias kanceliarijas užgynimą žmonėms prigulėti prie mesliavos, nes da nevisą esą užmokėję dūklę į viešpatystės išdą. Žmonės, gavę žinią, kas da kliutis bažnyčios statymui užmoka vienas už kitą visas „nedoimkas“ ir apskelbia par kleboną ir visas kanceliarijas, jau tų kliučių nebesą, o Klingenbergis tū pačiu keliu: „priznaju, čto niet nadobnosti“ (pripažįstu už nereikalingą) ir jūkias sau! Ar-gi tai netyčiojimas iš nagūsė laikomos pelės? Tariūs ir tarp turkų kitokį esant elgimos. Ten skriaudžia žmones atvirai, pagaliaus pjauna anūs, bet nesityčioja.

Arba vėl išmisilas. Panorėsi ką nors padirbti ir gausi po ilgo tarmaso valdžios sutikimą, turi apreikštą išteklių sudėti į kaznačeistvą. Ar-gi ne ant jūkų įstatymas? Inžinierius, dūkime, nutarė darbas kaštūsiąs 10 tukstančių

rublių, ar ten kiek. Vienas dvarponis dūda miško už 1000 rubl., antras plytų už 700 rubl., žmonės stato darbininkus ir arklius, kuriūs reiktu 4000 rubl. apmokėti, prisireikus samdyti; tiktai ką reikia iš svetur pirkti, svetimus amatninkus apmokėti ir inžinieriui sudeda mažiaus, kaip pusę piningų ir tai neiškarto. Kaip-gi če padėti į kaznačeistvą visą sumą 10 tuk., kad anų tėra 2—3 tukst., o kita visa noturoje, aną-gi pakeisti (apmainyti) piningais nė dvarponei, nė valščionis, negali nė nori. Štai darbas ir vėl sutrukdytas, o Klingenbergis vėl sau jūkias iš gudraus savo išmislo.

Nebtekęs kantrybės Kauno Vyskupas buk atsikreipęs prie ministro su prašymu aiškaus atsakymo, ar visiškai nebegali bažnyčias statyti ir jas taisti? Tada nustosias beprašęs, sulaukysias žmonių vargą ir turtą, leidžiamą ant niekų. Ministras negali apie visa žinoti, ką če veikia du „diejateliu“: Orževskis ir Klingenbergis. (Ką-gi besakyti apie karalių?) Atsiuntęs tadą savo paslaptinę komisiją, kuri ištyrusi padūtų pavyzdžiu teisingumą ir buvusi vartais į ištrėmimą Kling. į Viatką.

Patį maskolei pripažįsta pas jūs esant „podłost’ — bezkonečnaja“; tū tarpu apsiriko. Ar-gi rasi kitą tokį paveikslą vergiško prisitarnavimo savo patronams, šuniškų, kaip tai sakant, vaikščiojimą prieš general-gubernatorią, ant paskutinių kojų, menkesnio palicmano, teip ilgai šveičiusio batus Orževskiui, kaip tai darė Klingenbergis. Pliudžiamas iš Vilniaus, jis pūlo užsimerkęs ant lietuvių ir katalikų, nors nekartą gaudamas botagu par šoną (kaip tai buvo Kražiūse), vis tai dėl kašnelių, mielaširdingą ranką metomų iš Vilniaus. Pasirodė vienok, kad tokia tarnystė ne visiems, Dievui dėkui, patinka, ir ant gero visiems išeina, kad sudžiant — nereikia persudyti, užpūlant — turėti atžvilgius, kiteip greit visa pragaišinsi. Štai tau ir išėjo ant tiesos. Te esti persergėjimu kitiems panašiams tarnams, o ir mums patiems: už šunišką tarnystę pridera šuniškas užmokesnis, augščiau ar vėliaus išsipildas. Maskolei-Lietuvos činauninkai! visų jūsų laukia Viatka, nes už piningus jūs vienas kitam batus šveičiat ir augštesniųjų

liepiami budeleis esate! Tai vienas Klingenbergiui užmokesnis — nū jo perdėtinių.

Antras bus tvirtesnis nū mūsų pačių ir kaimynų. Amžei praslinks, o nelemta atmintis apie jį pasiliks raštūsė. Garsas apie jį pasklydo po visą Europą ir Maskoliją; jo brolei-maskolei prie žiemstvy prigulintįs krato rankas prie vienos mislies, kad Kling. gali atlikti jų perdėtiniu: nereikia mums tokio, nereikia! O, jis geistu dabar šimtą kart labiau užmiršimo, kaip tokio garso! O ką žinosi? Juk-gi buvo žmogus, kurs norėdamas savo vardą palikti paramžius žmonių atmintyje, sudegino Epheso Dijanos dievaitės bažnyčią dėl savo puikumo paskaitytą tarp septynių pasaulio stebuklų. Bet tokio garso mes jam nepavydėkime!

Dabar priguli mums laukti, koki-gi, užmokesnį gaus antras Kling. bendrininkas „diejatiel“ — Orževskis? Oi, nebegerai pradeda kloties ir jam, nebegerai! o vis par didelį ūlumą ir puikybę. Šitai Vilniaus general-gubernatorius, turias tokią valdžią, kokios neturi nė vienas turkų paša, užsigeidė pranešti ir patį ministrą, bet begne paluž kojas beeidamas linktynių. Šendien, kaipo tiesą, sakynėja ministrą esant nūmonių priešingų general-gubernatorystei lietuviškamę kraštę, užteksią, sako, gubernatorių, kaip ir kitosė viešpatystės šalyse, akstino su žandarmišku galeliu jau nebereikia. Ministras tadą nevisūmet patvirtina nežmoniškus užsimanymus general-gubernatoriaus. Orževskis beabejojimo galėjo nekartą pažinti tą, o pažinęs apseiti beministro. Tai-gi jis su savo žemu tarnu Klingenbergiu buk du kartu prašęs Karalių, aplenkdamas ministrą, ištremti vyskupą Paliulionį. Vieną kart už platinimą Lietuvoje lietuviškų knygų su nemalonu maskoliams turiniu. Karalius padavęs užmanymą ministro apsvarstymui; jo atsiūsta paslaptinga komisija pasergėjo, tiesa, labai didelį lietuviškų knygų prasiplatinimą, bet nesuvokė sąryšio tarp platintojų ir Vyskupo. Antrą kart už sistematišką priešinimos visiems maskolių užmanymams, kad ir žmoniškiems, bet gudiškiems. Ir vėl ministras gavęs paliepimą nū karaliaus tyrė; atsiuntė Vyskupui užkvietimą prisidėti prie mesliavos teip vadinamai „Draugystei Raudonojo Kryžiaus“; ji šelpia ligonis

miestūse, o ypatingai sužeistus karės laikę. Vyskupas matydamas tamę visos žmonijos, be jokio skyriaus, gerą, užkvietė kunigus ir žmones prisidėti su savo triskatikeis. Ir vėl musų „diejatelei“ pasiliko su ilgą nosią. Negal pasakyti, kad tokie pavyzdžiai sutvirtintu gerą generalgubernatoriaus šlovę, sutvirtintu ir generalgubernatorystės stovį; greičiau jie pakasa kaip vieno, teip ir kitos pamatą. O kad-gi sulauktumem anos sugriuvant! O kad-gi sulauktumem žmoniško rėdo!

Vaišgantas.

Musų ydos.

Judošystė Lietuvoje.

... Saulėtekis paraudonavo, ir skystančioje miško tamsoje pasirodė bauri žmogystės kruva, kabaldžiūjanti ant epušės. Pasikorusio galva, kūr nevisiškai nutrukus nū liemens, nulinko žemyn; varnai jau išlesė jos akis ir skrūstus. Pats liemū buvo vietomis apnūgintas; šviesdamas puštančiomis žaizdomis, mojavo po orą rankomis. Pulkas draskančiųjų paukščių sukurojo ant lavono, o drąsesnės toliaus varė suardymo darbą.

Tai buvo išdavėjo kunas, paties nusižudijusio.

Visi čė esantįs su baimę ir pasibiaurėjimu nusigrįžo nū pasirodusio prajovo. Atsikėlusio iš numirusiųjų (Jėzaus) veidas užkaito rustybę.

— O išdavėjau! — tarė Jis: — tu sau padarytu smerčiu tareis išsiliūsusiųs nū slėgiančio tavę pardavimo; tu greit supratai savo nešlovę ir pasiskubinai pabaigti rokundą su nešvankum gyvenimu. Persižengimas pasirodė tau teip aiškum, jog tu su baimę atsitraukei prieš visų paniekinimą, o išsirinkai geriaus pražudimą dušios. „Vienas akies mirksnis, — sakei sau, — ir mano dušia nugrims į nebeprašvintančią tamsybę, o į širdį nustos eję sanžinio graužimai“. Bet tenebus teip. Nulipk nū medžio, išdavėjau! tesugrįžta tau išlestos tavo akys, teužsiraukia puštančios tavo žaizdos ir teatsinaujina nešlovingas tavo veidas tokiamę budę, kokiāmę jis buvo, kad bučiavai tavo išdūdamą. Gyvenk!

Ant šito žodžio išdavėjas visų akyvaizdoje nulipė nū medžio ir pūlo ant žemės prieš Atsikėlusį iš numirusiųjų, meldamas Jį sugraženimo smerčio.

— Aš visiems parodžiau kelią į išganymą, — toliaus traukė Atsikėles iš numirusiųjų, — bet tau, išdavėjau, jis uždarytas ant visados. Tu Dievo ir žmonių prakeiktas, prakeiktas ant amžių — amžinųjų. Tu neužmušei draugo, atvėrusio prieš tavę dušią, bet užklupai jį išnetyčių ir išdavei aną ant nukaltinimo ir išjūkimo. Už tat prisudiju tau gyventi. Tu vaikščiosi iš miesto miestan, iš sodžiaus sodžiun ir niekur nerasi pastogės, kuri tavę priglaustu. Tu klambisi į duris, ir niekas neatidarys jų. Tu melsi dūnos, o tau padūs akmenį, tu trokši, tau padūs indą, pripildytą krauju tavo pardūtojo. Tu verksi, ir tavo ašaros pavirs į ugnies upelius, degis tavo skrūstus ir apdės jų šašais. Akmenis, par kuriūs tu eisi, šauks: „prakeiktas išdavėjas“! Žmonės ant turgų prasiskirs prieš tavę, ir ant visų veido tu parskaitysi: „prakeiktas išdavėjas“! Tu jieškosi smerčio ir ant sausumos, ir ant vandens, — ir visur smertis nusigrįž nū tavęs ir prašnypš: „prakeiktas išdavėjas!“ Negana to: par vieną laiką likimas pasigailės tavęs: tu įgysi draugą ir išdūsi aną, ir tas draugas iš kalinio gilumos sušuks: „prakeiktas išdavėjas!“ Tu įgausi galią gerai daryti, bet tas geras užnūdys dušias tavo sušelpčiųjų. „Prakeiktas išdavėjas! — sušauks jie, — prakeiktas tu ir visi tavo darbai!“ Ir vaikščiosi tu iš amžių amžiun su neužmingančią kirmelę širdyje, su pražudytą dušią. Gyvenk, prakeiktas, ir buk atenciams kartoms ženklų tos begalinės baismės, kuri laukia išdavimą. Kelkis, pasimk vietoj lazdos medžio šaką, ant kurios vyleis rasti smertį, — ir eik!

Ir tik nutilo ore Atsikėlusio balsas, kaip išdavėjas atsikėlė nū žemės, pasiėmė lazda, ir greit jo žingsnei nutilo tamę neapimamamę, neįspėjamamę tolumę, kur jį laukė gyvenimas iš amžių amžiun. Ir vaikščioja jis lyg šiolei po žemę, vaisydamas nesutikimus, pardavystę ir maištus . . .

Teip pasakoja vienas iš gerųjų maskolių rasėjų — Saltikovas (Ščedrinas), o aš trauksiu toliaus gyvatą to biau-
raus sutvėrimo, atgaivinto išdavėjo Kristaus, Judo Iškarlotės.

Viskas išsipildė, ką tiktai Kristus buvo Judai paskyręs. Praslinko keliolika šimtų metų, kaip jau pradėjo baisią savo kelionę, nerasdamas širdžei ramumo arba nors galvai atilsio; tars žodį — tulžią pasipils, žengs žingsnį — žemė sudrebės: visur girdi, visur jaučia: „prakeiktas išdavėjas savo draugų, savo prietelių“! Ir bėga nelaimingas iš to krašto kitan ir tą patį sutinka; visi aną alioja nū savęs.

Apsukęs visus kraštus, ištyręs visus žmones, datyręs nū jų nesuskaitomų paniekinimų, kartėlio prisigėręs slinko par pelkėtą, mišku apaugusią šalį, kur žmonės buvo kantrūs ir romūs. Prastai pavalgę, prastai apsidarę, surukusiosė triobosė jie vienok buvo linksmi ir sveiki; dirbo sau, dirbo ir kitiems, o padėkos vietoj' gavo piktą žodį arba ir į nugarą. Vienodas vargas ir kančia rišė žmones tarp savęs maloneis užjautimo ir pagūdodos ryšeis: vienas kitą maldė, vienas kito gailėjos, ir buvo jiems savo tarpę gerai. Buvo tai Lietuvos žemė, šventą pavadinta.

Iš karto Judas nedrįso nė žingsnio žengti: vylės čė datirsiąs da daugiau paniekinimų ir da aštresnių persekiojimų. Tū tarpu ne! Tvinkterėjo iš džiaugsmo jo širdis šlovingais jausmais. „Jei aš pažemintas ir kenčiu, — sakė jis sau: — tai žinau, už ką: aš Dievą pardaviau ir ant smerčio išdaviau; o jie už ką? juk mano Pardūtam rupesdingai tarnauja, mano išdavimo biaurumą ašaromis nori numazgoti“?! Ir, o stebuklai! likimas jo pasigailėjo: igavo galią gerai daryti ir romiaus, kaip kitur, apsigyveno Lietuvoje.

Nedaug metų praslinko. Jau Lietuvis pats ant savęs dirba, savo ranką moka, nieks ano nekernūja, nieks anam šonų netranko. Surukusios gričios virto, o jų vietoje atsistojo augšti, su dideleis langais, su prieangėmis ir kaminais rumai. Apsitaisė guzikūtais, „su trimis siulėmis“ žiponais, numetę trinyčius iš vieno karnio, mastelę suraukiamus. Atsirado skatikas kišenėje, o par jį — papierasas dantysė, o stiklelis rankoje. Lietuvis liko ponu ir labai pamėgo. „Aš pats ponas, aš pats pons“! visur girdėjei, o už vis balsiaus — karčiamosė. Atsigers degtinės, pagirdys kitus, ir šaukia, kiek tik išgali: „kū aš ne pons“?!

kol negauna par ausį nė kito, teipo-gi norinčio buti ponu ir teipo-gi balsei šaukti. Virsdamas murma: „palaukk, atkeršysiu“! Će teip, kitur kiteip, bet visi iš karčiamos išsineša tą, patį — kerštus.

Kaimyno gyvolis padarė iškadą už du grašiu. „Jis manę pražudys! sako nuskriaustasai: kas jis de pons, kad nenori gyvolių ganyti“? Tas vėl atsiliepia: „Kas jis de pons, jei mano kiaulė gali aną pražudyti“? ir abudu pa-
baigia — kerštais. Su kaimynėmis tas pats.

Kiemę yra du, tris brolei. Ir vienas nori buti ponu, ir antras, ir trečias. „Tu man ne pons, tu man ne pons“! kas kart balsiaus girdis iš triobos. Į ginčą įsikiša tėvai, norėdamę parodyti savo valdžią, rumtumą ir ištikimybę; bet vaikai, įdręsi ir jiems atrėžia: „ir jūs mums ne ponai“! ir vėl pasibaigia kerštais.

Prietelystės ryšei tarp genčių ir kaimynų susilpnėjo; šendien Jonas su Antanu sutaria ir gyvena, kaip du broliu . . . o, ne! da geriaus, nes dabar ir brolei nebesutaria; bet nėr žinios, ar sutars rytoj? jei Jonas sutiks su Petru, tai tųj užmirš seną savo draugą Antaną, pagaliaus pradės iš ano tyčioties, jei Petras Antanui keršija.

Išnyko tikras supratimas teisybės; užmiršo tiesą, jog geriaus yra buti mielaširdingu, kaip teisingu. Paiki atkaklus pasiputelei nesidūda nė prileisti, kaip dilgės (notrinės): tūjaus kanda; akis išvertę žiuri ir ausis ištempę klausos, begne pasergės drįstantį jį pažeisti. Menk daugio, nekalto jūko ir pasityčiojimo, kurį protingas jūkais nudėda arba daugiausei atmoka tūpačiu, kvailam pasiputeliui užtenka užmegsti mazgą: „palaukk! — sako: — tu manę ir mirdamas atminsi!“ Stėbėties reikia, kaip atkaklus ir puikus žmonės yra nedori ir neteisingi! jie griebias daryti sudą sau patį, o koks tadą esti sudas, kožnas gali numanyti: savę par lengvai, kitus paraštrei. Ir atsitinka teip, kad, datyręs skriaudą, ditkos vertą, bekeršydamas nuskriaudžia kitą ant šimto rublių: nenustoja, jei atkeršydamas mažam savo skriaudikui, dagi ir kitus pats nuskriaus: niėko neatsimena, bytik atkeršyti. Jei ne gali toksai aiškei daryti sau „teisybę“(?), kas tankiausei atsitinka, nes ne visiems

dūta kitus sudyti, tai patiloms kanda, iš už tvoros užpūla, šimteriopai įkira. Kaip-gi tai biauru ir nešlovingu! Bet argi supras tuščios galvos, kietos širdijs?

Laisvė ištvirkeno, o proto nedavė. Kožnas ištvirkęs netaikus, nepaklusnus, didžiūjas, o kad protu kitų negali pranešti, tai steigias atkaklybę. Reikia tik vienam ištarti: teip, kad kitas keršydamas pasakytu: ne! Ir nebeliko tarp lietuvių santarvės ir meilės, ir pradėjo vienas kito bijoties ir sergėties. Laisvę nusibodėję, veržti pradėjo veržties atgal vergijon patįs, įtraukdamę ir kitus; pradėjo eiti Judo pėdais: išdavinėti savo draugus ir prietelius ir neprieteliams.

Šitai paveikslai.

Šeimyna ir gentis — visi „savieji“ — drąsei šnekučiūja už vieno stalo ir vieno užbono. Liežuvei įgauna didesnį palankumą, atmintis — daugiau įspudžių, kitados apturėtu; pristigę kitko, atsimena sau pažįstamų, apie jus pramanytas kalbas, jų neįspėjamus pasielgimus. Mislijat, jog tai pasiliks tarp „savųjų“? o, ne! vis atsiras vienas Judas, kuriam knitėti — knitės nubėgti ir išdūti „savūsius.“ Šitai tau ir vėl kelias kerštai, neišvienos burnos išgirsi „prakeiktas išdavejas“!

Šventvakaris. Lietuvei, iš bažnyčių nuraminti pagrižę, pavalgę ir pagulio (pakaičio) pagulėję, vienas paskui kitą iškiutina į pašalę; vienas prie kito, vienas prie kito, — ir susitaisė keliolika, daugiausei senųjų, bet nestoka ir jaunųjų, nors jie dabar jų griežia kortomis ir sodų karčiamo sėdi, nekaip senųjų kalbų klausos. Kalba apie sunkius laikus: javai nebedera, mokestis auga, valdžia skriaudžia, pišorius vagia, mokytojas iš vaikų tikėjimo tyčiojas ir tt., ir tt. Vienas gilei atsiduso, antras galvą pakrapštė, o trečias paraudonavęs ir kumstį sugniauzė, ir dantimis grikšterėjo, o visi ši tą ir be — nutarią. Mislijat, jog tai pasiliks tarp „savųjų“? O, ne! Štai iš galo sodos, kamę stovi da platėsniai rumai, lietuvių rankomis įstatyti dėl . . . „ponų,“ įsisprandęs į šonus ateina vienas iš jų, tikras jau „ponas“, nes jo žiponas da jūdesnis už lietuvių, da daugiau turi siulių ir guzikų, o rankoje mojūja lazdele. Eina sau ant spacieriaus. Susilygino su vyrais. Vyresnieji žvairomis akimis žvilgterėjo, jaunesnieji — pavy-

dėjo. „Gm! mislyja sau: — eina „ponas“ „ant spacieriaus“; kad-gi ir aš gret su jū? A? šlovė nemaža: „su ponu“ . . . „ant spacieriaus“ vaikščioja. Pamislyta — padaryta: striūkt vienas paskui nieko vyrams nesakiusį ir . . . — „zdrastu!“ — „zdrastu! o čiomžė eto vaši tolkujut“? (apie ką-gi tai jusiškei šneka)? paklausia „pons“ nenoroms; reikiagi ką nors pasakyti nekviestam prikibusiam. Tas to ir telaukia: „pons“ prakalbino, paikam ir tuščiam net galva apsisukė: taip jau tiko. „Da, čto! duraki — politikujut, vsio pro vašich„! (Na, ką ten! durnei. — palitikūja, vis apie jusiškius) skubinas atsakyti. Eina toliaus iš šalies, su nusižeminimu ir tankei žvilgsi į akis, norėdamas išpėti kožną jų mirksnį, kaip viernas šū savo ponui, steigias jam įtikti; ką tik išgirsta, tą skubotai patvirtina; tas tyčiojas iš sąsiedų ir kunigų ir musiškis padeda, ką sakau! šimtą kart daugiau prikalba, pripasakoja ir ką tas mislyja, ir ką anas kalbėjo, ir apie šeimyniškus, ir apie tautiškus, ir apie tikėjimiškus dalykus; nė prašytas nė dėkavotas vargsta, net jam seilės gerkleje susiplakė. „Ponas“ tyli, klauso, ir net pasibiaurino; ant galo, nebeiškentėdamas taria balsei; „proščai“, o sau priduria: „podlec! christoprodaviec“! Žinias vienok užlaiko, nes jam reikalingos: jau jis turi vergijoje keletą vyrų. Reikalę mokės aniems užrišti burną: „a, a! žinau, ką tu kalbi, ką jusų kunigas“ . . . ir tt. štai ir vergija, ir vėl išgirsi iš nuvergintųjų lupų: „prakeiktas išdavėjas!“ Iš šalies-gi žiurėdamę apšviesti jo brolei net pažaliūja iš stokos šviesos, išminties, stokos supratimo savo vertės, nepriderėjimo sliužioti ant pilvo prieš savo neprietelius, — ir nedrįsta mesti jam į akis — prakeiktas; yra tai jau po truputį — padlec, bet aną da galima pakelti. Kimba tadą prie darbo.

Rašo, dirba visų kraštų ir viešpatysčių apšviesti lietuvi. Kam ir kaip? Klausykite! Lietuvą turi apnikę neprietelei. Apšviestus Lietuvos sunus išgainiojo į visas šalis, o kitus laiko tamsybėje. Lietuvius ir jų tikėjamą palicija laiko suvaržius. Lietuvius činauninkai kasdien apvagia, Lietuvos kunigus vargina ir koroja už pildymą savo priderysčių. Lietuvoje lietuviškai negal melstis ir apsišviesti, nes jų spauda užginta, nes jūs nori iš jų kailio išnerti, o kitu

apvilkti. Kur nėatsigryši, ten regi svetimą budą ir užriestus nagus, o kamę užtarytojei ir apginėjei? Niekur kitur, tiktai jūšę pačiūšę, o labiausei apšviestiesniūšę. Kurie gali, žodžiu mokina, kaip aplenkti aštrų taką; kurie negali su kardu rankoje ginti, tie rašo, skundžias maskolio sąsiedams ant savo nelaimių, žibina jam akis prieš sąsiedus, reikalauja tiesos nū pačios maskolių didūmenės. Žodis, iš lupų išėjęs, greit pranyksta; ant popieriaus užrašytas — ilgai tveria ir tankei dasiekia galą, kur buvo siūstas ir padaro savo. Maskolei pradėjo galvas kraipyti ir užsidūti klausimą, kas bus su Lietuva, jei ir toliaus teip aną varžysime, skriausime, atsiūsdami savo išgamus — činauninkus ir neleisime jiems turėti teisingai reikalaujamos spaudos? Matoma jau atmaina maskoliūšę pasidarė, o par ką? par lietuvišką literatūrą, par jos kniželes ir laikraščius. Jie tadą lietuviams užstoja gyvus prietelius, jie gina ir apšviečia, kaip-gi jie gimsta? Visų šalių lietuvei, suprantantįs savo skriaudą rašo veltū (dykai); už savo piningus parašytą spaudina, ant lietuvių pečių paskui ateina par rubežius, arba Maskolijos sieną, žinoma, naktimis, slaptą, kiek tai vargo pernešti pelkėmis ir miškais, kiek baimės, kad nenutvertu; o kiek papūla į sargų rankas, moka štrapus, eina išvaryti į tolimesnius kraštus. Vis-gi lietuvei priveikia visus vargus ir pristato savo broliams daugybę kniželių, už pigiausią, sulyginus su kitais, priekę, bytik norėtumete skaityti ir apsišviesti. Teip sunkei gimę ir užlaikomi laikraščiai, knižos atkeliauja par šimtus viorstū; išsisukę nū šimto sargų ir žandarų, gauna ant galo sau vietą lietuviškoje trioboje. Sąsiedai jas skaito ir džiaugias, jog jie neapleisti, ir mokinas, ir meldžias. Bet mislyjate, jog tai pasiliks tarp „savųjų“. O, ne! reikia tik vienam nors truputį supykti, kad jau atvestu ant užlaikančio paliciją, kad jau užmirštu ir savo naudą, ir jog, įkąsdamas neužkenčiamą, nuskriaudžia visus kaimynus, norinčius apsišviesti, įbailina anūs ir užkerta kelią kitoms knižoms! Ir vėl išgirsi tūs baisius žodžius: „prakeiktas išdavėjas“! ir iš lupų kalinyje sėdžiančio, ir iš burnos visos sodos: „prakeiktas ir šimtą kart prakeiktas“!

Vieną kart atvyko didelis vežimas į Sėdus ir prisiprašė ant nakvinės pas vieną ukininką. Vežimę buvo visokio „lietuviško gero“ už 400 rubl. Jo kaimynas, kažko įpykęs, pasinaudavo tū, idant įkastu, ir davė žinią žandarams. Tiesa, įkando sąsiedą, bet kartu įkando priekėją, kurs už niekur nieką prakišė 400 rubl., įkanda visą savo Lietuvą — tėvynę, išplėsdamas anai šviesos daugybę; prisitarnavo tadą musų neprieteliams, išdūdamas „sāvūsius“ brolius ir savo motyną — tėvynę. Tai kaip-gi ir jis neišgirs iš šimtų lupų: „prakeiktas išdavėjas“, kaip jis mindydamas savo motynos tėvynės krutis — vaikščiodamas po savo Lietuvą neišskaitys ant kožnos pievelės, ant kožnos girelės ir kalnelio: „prakeiktas ir prakeiktas išdavėjas. Prakeiktas Judas, visų išdavėjų prabočius, prakeiktas jis ir visi jo darbai“!

Teip tatai išsipildė visa, kas buvo Judai skirta, jog, ir įgavęs galią gerai daryti, bus prakeiktas, nes vis-gi padarys judošiškai, kaip tai su lietuveis: išliūsavęs, neapšvietė, nedavė supratimo savo gero; dabar už tat vėl kas kart tankiaus turės girdėti teip jam nemalonus, o teip atmenamus žodžius: prakeiktas ir prakeiktas! ir vėl reiks bėgti į svetimą kraštą. Palieka jam tik viena pagūda, jog Lietuvoje pasisukęs, įvaisė tvirtą judošystę, jog Judų išdavėjų, tokių, kaip jis pats, labai daug priviso ir eina stačei jo pėdais, pabučiavimu išdūdamį savo tėvus ir brolius ir draugus, ir kaimynus. Jie stos už savo bočių krutinėmis ir neleis veikei pasiskirti.

Teip pasaka sako. O aš če be jūų paklausiu jus, Brolei — Lietuvei: nejaugi jūs esate krikščionimis tik iš vardo? Nejaugi neįsidėjote da pamatinių Kristaus mokslo tiesų — mylėti artymą, pagaliaus ir neprietelį, kaip patįs savę, dovanoti skriaudas, nematyti artymo akyje krislo, kol iš savo akies neišimsi rasto. O kas be ydų? Tu iš proto išeiini, kad tau kokią mažą skriaudą padaro; atkeršydamas nuskriaudi visą Tėvynę; kas-gi butu su tavimi, jei jos sunus visi panorėtu tau už tat atkeršyti? Tu keršydams išplėšei kitiems turtą. Ar tai jau neskaitytai sau už nūdemę? Tai prastai! Jei supranti, jog yra nūdemė, o ant spaviednės nesisakai, tai da prasčiaus, nes savo dušią paskandini, jei

pasisakysi, kunigas negalės dūti išrišimo, kol žmonėms padarytos skriaudos neatlyginsi, o tas vėl prie malonių tau dalykų nepriguli, nes už savo įtužimą turėtumi šimtais mokėti. Jau tai vienas yra kelias, netik niekam nevodingas, bet-gi da ir šlovingas: nejudosiūti, „savųjų“ nepardūti ir neišdūti, jūs gūdoti ir mylėti. Tada bus tarp mūsų pakajus, o par jį ir laimė; santavė dūs mums tvirtumą, užtenkanti atsispyrimui tuleriopų neprietelių, Nejaugi jūsų širdims svetima yra šlovė? Tam nenoriu tikėti, o jūs savo doru pasielgimu parodykite, jog neapsirikau.

Vaišgantas.

Kas girdėtis?

Iš **Kupiškio** (Aukm. apskr.) **Miesto išsidalijimas.** Kupiškio miestelis yra vienas iš didesniųjų Ukmergės, Aukmergės arba Vilkmargės apskričio Kauno red. Jis stovi ant pakilios vietos, įsikišančios į angą dviejų upviečių: Kupos ir Lavenos. Tie dvi upi šendien menkai bezirzena, labiausei pirmoji: jų vagos tarpkalniūšę ir slėnyšę vienok liudyja, jog kitados plačiai (Lavena) ir sparčiai su krioksmu (Kupa) ritino vandenius, savo kamūlius. Už poros šimtų sieksnių nū murinės žmonių mokyklos, tūj ant pat Lavenos slėnio kranto, augštai, pakilei pagal visą upę einančio, yra puikus senoviškas pylis, nežinia koku budu užsilikęs senoviškamę savo budę. Tūtarpu kad nemiela širdinga artojaus ranka, gobi ariamos žemės, visur išdraskė arba drasko pylymus, dirvonus, kamę tik vylias įbersiąs saują grūdų; kad išgriovė arba griaua puikiausias vietas nesenei jų pačių numylėtas, kaip senovės pamėnkus, — Kupiškio pylis stovi visas čielas: pusė desetipos žemės nū amžių dirvonūja, o žolę apžėlę kalno šonai ir griovys aplink visą vargei tik dalgią priliečiamas, Atsistojęs ant kalno, gali išvysti pamatą senoviškos tvirtinės: kamę buvo statinė tvora subesta, kamę buvo vartai, kaip apsergėtas įėjimas, o vaidintuvė padės tau ir žmonėmis sargais apstatyti aplinku. Tokios vietos senųjų buvo paliudžioje laikomos; iš jaunėsiųjų tiktai apšviestėsnieji bėga ten parymoti ant alkunės ir padumoti apie praeitę.

Ir man tiko laimingai pabuti ant tokios vietos — Kupiškio pylio. Patylėję ir senovės laikus atminę, grįžome prie dabartinių. Malonus mano vadas ėmė sakinėti apie visa, ką tik galėjome išvysti nū anos pakilios vietos. Pasi-naudodamas iš geros prakės, kreipiausi su prašymu, begne galės man apsakyti, kas de pasidalijimas turėjo vietą Kupiškyje prieš kelioliką metų? Dalykas negirdėtas, įstabus, o gali pamokinaš. Išgirdau sekančius atminimus.

Kupiškio miestelis dabar nemažas, bet prieš dvidešimt metų buvo daug didesnis; kartu su priekėjeis žydais čė gyveno da 66 ukininkai. Prastas jų buvo padėjimas! Papiktinimai artimi — žydas su karčiamą; laukai tolymi — mėšlu neapvėsi, gyvolių neišvarysi, O čė, kaip prasidės gaisrai iš žydu grįčelių, tai nuvaro pusę, arba ir visą miestelį. Vieną kart sudegė visi ukininkai — atsistatė, antrą kart sudegė dalis — atsistatė, štai ir trečią kart ugnis praryja visus su retomis išimtėmis ukininkų namus 1875 m. 28 d, birželio. Spėja, buk žydai savo namus tyčiomis uždegdavę. varydamę gešeftą su „apsisergėjimu“ nū gaisro. Ant galo, Kupiškėčiams nebeteko kantrybės. Kas bus? kaip žydu išsibodėti? Susirenkęs tūmet labdaringas komitetas su pirmsėdžiu Kupiškio klebonu kunigu Kleopu Kozmianu ir sąnareis Vencslavavyčę, Myk. Komaru ir Koru šelpė padegelius ir patįs iš savo kišenės ir rinkdamę pašalpos nū kitų ir apgarsindami laikraščiušę. Bet visudidžiausią pašalpa tai buvo roda nebesistatyti ant tos pačios vietos: negalėdamę, gird, išvaryti tų beširdžių ir nesanziniškų žydu, darančių jums tiek pragaiščio, traukkities nū anų patįs šalin. Tą ir jie patįs jautė. Mislis patiko, nutarimą (prigovorą) padarė išsidaliti į tris dalis, pagal laukų padalijimą: vieni tesisėda rugių laukę, kiti-vasarojaus laukę, o tretieji pudymę; išrinko pasiuntinius su Čiurliu vadovystėje ir nusiuntė pas gubernatorių. Par komiteto protekciją, labiausei jo sąnario tarpininko Korio, klebono Kozmiano įprašyto gangreit padarė visus formaliskumus: pavelyjimas išsisklaidžioti atėjo. Taigi buvo laikas atsisėsti, kamę tik patinka, kaip tik parankiausi; žemę pasidaliti o pasidalijus, įvesti ukę kaip tik protingiausi, nes visiems reikėjo pradėti visą iš pradžios. Buvo laikas, bet nebuvo išmaningo žmogaus, kurs butu išmokinęs, kaip

dešimtų rublių. Tiktai apsigaudino, nes kn. Kl. nė klausyti nenorėjo apie pertraukimą pradėto darbo, atsakydamas asesoriui, kad jis nesupranta rašto ir savojo dalyko. Užpykęs asesorius išvažiavo ir paskui pradėjo baiginti (baidyti) k. Kleboną, apsakinėdamas per visą apygardą, kad Klebonui priei šblogai. „Nu — sakinėjo asesorius — jei man k. Kl. dūs arklį, ar ką kitą dar, tai galėsiva susitaikinti.“ Ir priprašė vieną dorą sąsiedį, kad nuvažiavęs pas k. Kleboną, vestu sandaran. K. Klebonas tiktai nusišypsojo, girdėdamas tokį paiką plepalą. Pagaliaus asesorius pats atvažiavo pas k. Kl., bet šis jo neprijėmė į kleboniją. Tada asesorius nusiminė, supratęs kad jo k. Kl. nebijo; paskiaus vėl buvo nuvažiavęs, bet vėl nebuvo vertas priimti, ir išvažiavo nosį nuleidęs. Labai nusiminė, mislydamas, kad gyvendamas piktūju su k. Kl., prarado vaišę, kurią turėtu, jei butu viešlyvai su jūm apsėjęs, bijodamas prietam, kad iš to kiti kunigai nepasipiktintu ir nepaliautu jo vaišinę ir kyšiais (paprėkais) malde.

Ir ištiesų, nieko neprarastu kunigėliai, jei paliautu malde policijantus. Juk regime, tiems kurie prieš policiją nekinkūja, nieko pikto neatsitikus. Policijantai mūsų šalyje yra tai žmonės doriškai nupūlę visiškai. Patįs ruskiai rašo gazetose (kaip ant. St. Peterburskija Wiedom), jog važiuojant per šį kraštą, ne-gi vieną vagoną prikrautum tokių rusišku valdiniku, kuriems vieta butu sėdėti ant apskustųjų sūlo ir turmę. Tikėkite man: jū aniems kiši pinigūs ir dovanas, jū daugiau nori, ir visokius žabangus išmislynėja, kad tiktai galėtu prisikabinti ir ištraukti, išplėsti pinigų. Ir tie kunigai, kurie likšiolei labai vaišino ir lenkė policijantus, ir tie apsigaudino. Nemažai žinau tokių atsitikimų.

Šitai, B. miestelyje uriadnikas neužilgo prieš karunaciją gavo nū kunigo avižų purą, o per karunaciją davė pranešimą, buk kunigas laidojęs velionis per karunaciją, ir tai buvo melagingas pranešimas, nes žmonės patįs be kunigo palaidojo, o tai nėra užginta, dėlto kunigas ir nebuvo nuštrūpytas. — M. miestelyje uriadnikas paskolino nū kunigo, ant amžino neatidavimo, 20 rublių. O kad kunigas buvo išvažiavęs viešėti ant keleto adynų į artimąją parakviją, uriadnikas labai teiravosi nū ko tiktai galėjo kur buvo

kunigas viešėti; žinoma, čę uriadnikas, jei butu gavęs liudytojus, butu pranešęs vyresnybei, jog kunigas be bileto buvo svetimoje parakvijoje. Visa bėda, kad liudytojų negavo, nes ir žmoneliai dabarčiui jau pragudrėjo. Bet čę nę vietos nėra surašyti šio kians atsitikimams, nes jų teip daug yra, jogiai galima pasakyti, kad retas belieka miestelis, kuriamę policijantas nebutu gavęs ar pinigų, ar dovenos, ar iškilmingos vaišės, o paskui kad nebutu pranešęs apie kunigą, jei peržengę neteisingą gubernatoriaus parėdymą apie švento tikėjimo dalykus. Ir pasakykit, skaitytojai, ar gali kunigas klausyti, jei koks ten gubernatorius, ar ministras, neleidžia išspaviedoti mirštanti svetimoje parakvijoje, andėti šventus škaplėrius, nuvažiūti pas artimą kunigą dėl išsi-spavėdojimo, švęsti kryžių, prie kelio pastatyta, ir tam panašius gerus darbus? tūšę dalykūšę, ar ne Dievo daugiaus reikia klausyti, kaip žmonių?

Tegu sau, ką nori, sako, **aukštieji kiškiai**, kurie ir savo šešėlio bijo, bet mano numanymas apie elgimos su palicija yra šitoks: a) kunigui nepridera kišti palicijai paprekas (vziatkas), nes jo interesas yra teisingas. Tedūdė sau kyšius palicijai vagis, žmogžudžiai, paleistuvei, visoki šelmiai. Bet kunigui reikia be to apseiti, juk ir vyskupas užgina kunigams dūti paprekas (vziatkas) palicijai.

b) Bažnyčios interesūšę reikia eiti tiesos keliu ir įstatymų; nevykstant (nepasivedant), reikia nenuleisti rankų, bet be pertraukio jieškoti savo tiesų, teip kad ir ministras ir pats J. Mylista Imperatorius išgirstu nuskriaustųjų balsą.

c) Šendien jau spaudinasi Rigoje lotiniškomis literomis Lietuviškas Kalendorius del 1897 m.; šendien jau leista taisyti ir atnaujinti parakvijines bažnyčias su vieno tiktai vyskupo žinia, nebereikia jau melsti svietiškos vyresnybės leidimo (nū 5 d. šio mėnesio apskelbta gubernatoriaus). O kias padarė tą palengvinimą? Gal pasakysite, kad paprekai, dovenos ir iškilmingos vaišės, kurias dūdavo palicijai? Ne, nebebuvę!*) Bet protestai J. Mylistos

*)Palicijai labai naudingas yra šio krašto suvaržymas ir persekiojimas (Prierša autoriaus).

Žyskupo ir žmonių prašymai ir skundos, kurių čielais bureis suvėjo daugybė į ministro ir Jo Mylistos Šviesiausio imperatoriaus kancelarijas!

Štai, tikrasis ir vaisingas elgimos su palicija budas.

Ant. D.

Telšiai. Spraunikas, norint ir labai doras žmogus, bet tūjaus po pribuvimo į vietą, veizėkite kokią davė instrukcija asesoriams, paliemeistrams ir uriadnikams: papreky nevalnu imti, bet galite dirbti skolas (ant amžino pavaldavimo). Kunigėliai, bukite atsargūs! Kaip girdisi, palicija su didžiu gobšumu dabarties jieško pasiskolinti pinigų. Jau keletas atsitikimų yra bjauraus, vagiško apgavimo ne tiktai ant dešimtų, bet ir ant kelių katarinkų (100). Gal jau nebežino vargšai, ant ko galėtų naudingai pinigūs apversti, kad teip be reikalo mėto kruviną lietuvio uždarbį.

Ant. D.

Mūsų Raštai.

„Rytas.“ Šeimyniškai — draugiškai ukiškas nedėlinis lietuviškas laikraštis. I. Metai. Waterbury, Conn. América. Kunigas J. Žebrius, Rosijos padūnis, Amerikoje sėdžias su rusišku pašportu, mėgino pirma išdūti „Bostono l. laik.“ bet persikėlęs į centrą lietuvių Konektikutiškių, Waterbury, pradėjo išleisti augščiaus paminėtą laikraštį. Pats redaktorius yra geras, doras kunigas, ūlus katalikas; laikraštį redaguoja, matyt, ne tiek su literatūriškais siekais, kiek su praktiškais (žinoma, tik ne piningiškais, nes iš lietuviškų laikraščių da niekas nesusikurė). Rupėjo jam padūti savo valstijos — Konektikuto katalikams doras žinias, rupėjo atsakyti ir priderančiai šlūti par purviną snukį tokiems laikraščiams kaip Šliupo „Nauja Gėdynė“*) ir Karaliaus: „Kardas“, — šitai ir uždėjo naują laikraštį (Amerika šendien ufi 6 krikščioniškus ir 1 pornografiškai — anarchišką lietuvišką laikraštį). Tiesą, padūda žinias ir žinias su visokeis vardais: „skaitlinės“, „asabiškos“, „vietinės“, „akyvos“, trumpos“, „visokios“ ir tt. Daugiausei žinių apie padėjimą Amerikos lietuvių visokiosę šalysę. Tokios pat

*) jau nebeiseina.

žinios, bet kitų rašytos, ta korespondencijos, ant galo ištraukos iš kitų lietuviškų laikraščių ir barnės su jais, labiausei su tais pornografais iš „N. G.“ ir „K.“, — šitai kas tilpsta „Rytę.“ Žinios, kurias padūda, yra dorios, krikščioniškos, pamokina viežlybumo ir blaivystės, bet visa taip sukimšta, kaip šienas. Jau tai paemus į rankas daugumą Amerikos laikraščių, nežinai, už katro galo griebties. Da kitur šėip neteip yra didesniomis litaromis užvardyta, kas žemiaus seka ir apie ką; „Rytę“ ir to nėra: kas pirma pakliuvo, ar raštas, ar ištrauka iš kitų laikraščių, ar politika, tai tūjaus ir kiša. Ar-gi tai sunku butu padaliti laikraštį į „straipsnius“ ir užkemšti jūs priderančią medžiagą — artikulus? Kad ir „Rytę“ išenginei tegu sau butu polemiski, toliaus artikulai, toliaus politiškos žinios, toliaus tautiškos ir tt.; padaręs tvarką ir išskirstęs medžiagą, talpintu tai toliaus, tai arčiaus, bet vis viengi vietoje, kad skaitytojas, akimis užmetęs, jau žinotu, ką ten ras. Antrašai — geras daiktas. Apgarsinimai kad ir viduryje, nedraiko. Antra yda tai — rašyba menka, klaidų daugybė. Prie gerųjųusių priguli viežlyba spauda ir baltas popierius. Amerikiečiams lietuviams jis yra labai naudingas ir prienamamas, nes visapigiausis, bet Europiečiams jis neturi nė jokios vertės. Stebiūš, kam dagi jis pavadintas — ukišku? Nė jį ukininkai skaito, nė jis apie ukininkus rašo. Prenumeratorių turi su viršum 1000. Iš artikulu ten patilpusių paminėtinus yra perspaudintas iš „Garso“ ir ginant s: „Paveikslas padoniausio prašymo Rosijos Imperatoriui nu Amerikos Lietuvių“ rašytas p. J. Didynsko. Tas projektas sukėlė nesvietišką trenksmą ir klyksmą tarp Am. laikraščių: vieni sutinka padūti, kiti, labiausei socijališki, skaito tai už nusizeminimą prieš carą ir meta purvais ir melagystemis į kuningus, nes tai jų darbas esąs; apkaltina pagaliaus parsi-davimę carui. Jūkai iš pono čebatų!

“Saulė“ nedėlinis laikraštis. Yra tai vienatinis, didžiausias ir geriausias laikraštis tikrai lietuviškas ant svieto. IX metai. Antrašas. D. T. Bačkauskas. Mahanoy City Pa — America. Su tokiu ilgu vardu guli prieš manę teipo-gi ilgas, už visus lietuviškus laikraščius ilgesnis ir

platesnis, tikrai, kaip marška — „Saulė.“ Jos titulas jau aiškei parodo, jog turime prieš savę tikrai „amerikanišką“, begėdišką reklamą ir humbugą. Redaktorium tos marškos — „Saulės“ yra koks ten D. T. Bačkauskas; sakinėja, buk buvęs kitados Lietuvoje organystu, o šendien yra „biznieriu“ (gešeftmacheriu) par visą pilvą. Jis yra redaktoriumi, t. y. gauda gan daug prenumeratorių, jis turi „vienatinę tikrai lietuvišką drukarnę“, „Apdirbtkninę“ (o, jergoteliau kas de žodis!) „Kantarą bankinį“, „Glauną Agenciją šipkorčių;“ viso to mokėjo pasiekti . . . tur buti tokią pat begėdišką reklamą. „Saulė“, gird, yra „vienatinis, didžiausis, geriausias, tikrai lietuviškas ant svieto laikraštis, . . . tai jau nebėra ko ir besakyti! Kalba biaurių — biauriais (nors sulyginus su keletą praėjusių metų, yra daug geresnė: matyt pramoko šiek tiek beskaitydamas patogesnius laikraščius), straipsnio nė vieno nėra, kurs butu parašytas su kokią augštesnę mislę, apie moksliską dalį nēr ko ir kalbėti. Pirmąją pusę lakšto užima trumpos, ištrauktos iš visur žinios, tikras šiupinis; antrą visą puslapį vertimai iš kitų kalbų visokių niekingų iš šiukšlyno knigų, kaip tai „Istorija apie kunigaikštį Akmedą ir raganaitę Paribaną“ ir jei panašių, trečiaji visą — apgarsinimai, o ketvirtąjį . . . vėl apgarsinimai, tarp kurių tilpsta įstabi „Taradaika su naujenoms,“ toks pats mišinys visokių trumpų žinelių, nū kurių greičiaus šalta žmogui daros, kaip šilta. Visamę laikraštyje, kaip žemčiugo, jieškok protingos vietos. Atsitinka jos, nors retai, parodo „Saulę“ galint buti ir svarbiasniu laikraščiu, bet kaip čė tau! apšviesdamas žmones, turės išsileisti, o gal ir skaitytojų (ergo ir dolierių) ne tiek gaus; dabar-gi su savo „Taradaika“ plepa, kaip sena boba, o tamsioms galvoms tas ir tinka: kam čė skaityti tokius laikraščius, prie kurių užmokėjus piningus dagi mislę įtemp! „Saulė“ tadą neapšviečia lietuvių, bet anūs aptamsina. „Saulė“ ir katalikystę turi už reklamą; nori buti krikščionišką; tiesa, nieko nerašo priešais, dagi kartais krikščioniją gina, bet vis-gi „Saulė“ katalikystei yra vodinga. Ar p. Bačkauskas taria gana esą vieno vardo kataliko ir atviro prisipažinimo prie jo? O, ne! O darbai, kamę? Darbas-gi p. Bačkausko tai yra surenkimas visokių

sanšlavų, apteptų daugiausei pasmirduseis... keikimais ir vartojimu stačiai žodžių, išpauką suvisu netinkančių. Kad tokią kalbą vartoja Šliupas savo „Naujoje Gadynėje“ ir Karalius „Kardę“, tai mums nedyvai: greičiaus pasistėbėtumen, jei kitoniškai butu; bet kad nešiojās krikščionišką vardą teip terliojas, tai, dovanokite, yra jis pardaveju savo vardo, kurio nemoka gūdoti. Katalikystės priešai, nėkūmet nebuvo bažnyčioje ant pamokslų, „sprendžia apie jūs tur but pagal „Saulės“ pavyzdžio ir a priori nutaria, kunigus mokačius tik keikti savo parapijonis, ko ištikrujų bažnyčioje negirdėsi. Prašome paklaudyti „Saulės“ pamokslo, kad turėtumete supratimą apie ją ir jos dorumą (N. 19): „Ne tikėk tu, kalės vaike, į nieką, bet žmonių ant ulyčios einančių neužkabinik. Ar tu žinai, kalės vaike, jog už tokį užkabinimą sunkei atsakysi netiktai ant šio, nes ir ant ano svieta! Vyniosis, kaip šū, valandoje smerties, nes kunigo neprisišauksi ir kaip šū padvėsi... ir tt, ir tt.“ Na, straipsnis, nepasigėdintu esās ir „Naujoje Gadynėje“.

Mūsų prieteliška roda p. Bačkauskiui, juk jau „biznis“ eina gerai, jau išgali: pertaisyk neparankų formatą savo „Saulės“, o su ją ir turinį padaryk vežlibesniu straipsnelius ilgesnius, vertimus naudingesnius iš apšviečiančių knygų, ne ką, tokias „Arabiškas istorijas“, „Morališka(?) kabala“, „Išguldymas sapnų“, „Istorija apie velnišką maluną“ ir tt, tadą ir kiti amerikiečiai nustos šaukę, buk dėl įgijimo daugiaus dolierių Tamistos „drukarne“ spaudinanti nemierūtą daugybę visokio aptamsinančio mėšlo. Tadą užsipelnysi ateitėje „lietuvio“ vardą, o dabar... paprasto humbugysto.

Europoje tas laikraštis neturi vietos, lygei, kaip ir Amerikoje. Stėbetiės reikia, kaip tai „progresistai“ palieka „Saulės“ katalikiškumą pakajuje, o visą savo sylą užsiverčia ant dorųjų, kaip tai ant kn. Žebrio ir jo „Ryto“! Matyt „Saulę“ jau laiko už savo sesytę.

Vaišgantas.

Kunigas Jūzapas Dovidaitis (Davidovič).

(Užbaiga.)

Iš Petrapilio 14 Vas. 1866 m. teip rašo: „Tarp tų, kurie paskirti Tomskan radau klieriko Blaševyčiaus tėvus su sunumį 15 metų Antaniuku, kurs graudžiai apsverkė, išgirdęs mūsų kambaryje savo gimtinę kalbą. Vaikelis tas, gerai išmokytas katekizmo ir dievobaimingai užauklėtas, tūjaus nusiramino, atsiradęs tarp savųjų. **Neabejotina tiesa, kad lietuviai religijos dalykųse daug augščiau stovi už Lenkus.** Lietuviai dievobaimingesni netiktai tarp kreivatiškių Maskolijoje, bet ir tarp katalikų Lenkų.“

— Prie darbų Tuloje daug katalikų iš Lenkijos nenorėjo vaikšzioti šventemis ant š. Mišių, o nuvarytas turėjo kunigas daboti, kad neišbėgiotu.“

— Toliaus rašo: „Maskuvoje, kadaž mus vede nū gelžkelio kalinių, kur buvo paskirtas atilsis, užgirdau šventas giesmes. Klausaus tai Lietuviai kalinyje bureliu susirenkę giedą karunkas ir vakarines giesmes.“

Nū Irlišo upės, jau iš Siberejos, (7. g. 1866) teip rašo:

— „Ant vieno laivo vežė mus Tabolkskan visus. Buvo mūsų apie 300, tarp tų 105 tokių, kurie tiktai prasi-kalto prieš rėdą. Liudna pasidarė matant žmones, kurie nepildo š. Tikėjimo priedermių, kurie užmiržo apie dangų, ir ant žemės nerado laimės, dėlto kad jos čė ir nėra. Tiktai š. giesmių balsai ramino manę: giedojo Žemaičių burelis. Kaip tai brangi dovana-tas mūsų žmonelių dievobaimingumas, supras gerai kiekvienas, kurs svetimojė šalyje, istremymė, atsiras tarp tokių žmonių. Jū labiaus spaudžia vargai, jū daugiaus randa jis (Žem.) maldoje tvirtumo ir ramumo. Kadaž vakarop vaikščiojau nuliudęs ant laivo viršaus tarp žmonių, kuriems nerupi klausimas, dėlko jie gyvena ant svieto, parupėjo man padaboti, ką veikia Žemaiteliai, kurių nesimate ant viršaus. Į einu į žemūsūs kambariūs, — štai jie visi kaip višteliai, susirenkę bureliu, gieda karunką; toliaus pridėjo: „Buk pasveikinta Duktė Tėvo Amžinojo ir „O Dievo Tėve.“ — Dievobaimingumas surišė jūs visus vienan ryšiu ant šloves š. Panelės. Didžiausis jū rupestis apsigyventi netoli bažnyčios tarp savųjų, idant galėtu gražiai užlaikyti š. Tikėjimą. Visur

pas jūs š. Tikėjimas pirmoje vietoje — kada klausia apie naują vietą, tai visados priduri: ar yra ti bažnyčia, ar yra kunigas.“

Sekkime toliaus kn. Dov. gyvenimą. Už 6000 verstų nū savo krašto gavo vietą miestelyje Kuzneckę. Čė kn. Dov. nusipirko namelius su daržu už 47½ rublio ir gyveno ramiai draugeje su seneliais Blaževyčiais. Poro metų praslinkus parkelė jį Tomskan, kamę rado nemažą katalikų buri, daugiausei iš Lietuvos atvartų; rado ir keletą kunigų iš Žemaičių vyskupystės. Susitaręs su kunigais nusamdė namus ir pradėjo rinkti vaikelius. Netiktai mokė jūs rašyti ir skaityti, bet dengė jūs ir penėjo, rinkdamas tam tikslui pinigų nū pažystamųjų, kurie atsiliko savo kraštę. Didesnei vaikelių kruvai susirinkus, pasikvietę dar dvi mokytas mergaites (teip-pat nelaisvėje), idant padėtu jam vaikelius mokyti.

Vaikelius mokydamas šelpė kn. Dov. savo mokslų ir vyresnius. Labiausei Lietuviai (Žemaičiai) džiaugesi iš jo gerumo, dėlto kad jis parašydavo jiems raštus savo kraštan pas gentis. Gražus tie laiškai vaikščiojo par rankų-rankas po visą Žemaičių vyskupystę, lyg tartum raštai pirmųjų amžių katalikų - kankintinių. Gailu, kad tie raštai pražuvo.

Pats budamas nelaisvėje, netūrėjo tiesos kun. Dov. lankyti kalinius; bet teip mokėjo parkalbėti Žandarų pulkavniką, kad jis nebesipriešino kunigo užmanymams. Vaikščiojo tatai kun. Dov. po kalinius - mokydamas katekizmo, laikydamas š. Mišias ir pildydamas visas kunigo priedermes. Tomsko parapijos bažnyčioje ir atminimą paliko: įvedė Rožančiaus giedojimą. Padarė teip. Kun. Dov. susitaręs su kitais kunigais pradėjo nedėldieneis ir šėip jau šventemis bažnyčioje giedoti Rožančių. Iš pradžių giedojo vieni tiktai kunigai, bet paskui prisidėjo ir žmonės, ir teip priprato, kad nebeapleidė tų gražių maldų ir kunigams išvažiavus.

Nesitikėdamas tūjaus sugrižti savo kraštan, pradėjo kun. Dov. mokyties dirbti pūdus, idant nepasiliktu bedūmos, jei prisireiktu išvažiūti toliaus iš Tomsko. Siberijos gyventojai nežinojo, kaip reikia pūdos palyvą apdėti, dėlto

tai jis parsigabeno reikalingus pamokymus iš savo krašto ir lipdydamas molį, sakydavo:

— „Kad ne šventieji dirba pūdus tai aš pats ant savęs prityriau“.

Ir gerai, kad išmoko pūdus dirbti, nes tikrai teip atsitiko, kad jį išsiuntė iš Tomsko už 500 verstų Kainskan. Apskustas gubernatoriui, kad mokina vaikus, nenorėjo apšaukti vargūlelių ir neprizadėjo parstoti vaikelius mokynes, dėlto tai ir buvo išvartytas Kainskan. Išvažiavo kun. Dov. iš Tomsko vienas, be palydėjimo, dėlto kad gubernatorius, pažindamas kunigo teisumą, nepridavė jam žandarų. Nesidžiaugė iš tos gubernatoriaus malonės kunigas, nes be žandarų važiūdamas turėjo savo pinigais arklį samdyti, o jei butu davę žandarą, tai butu davę ir arklį.

Ir Kainskę rado kun. Dov. keletą katalikų vaikelių. Surinko pas savę ir pradėjo jūs mokyti. Ilgai nelaukus atėjo policijantas ir valdžios vardu prisakė, kad vaikų pas savę nepriimtu ir nemokytu. Netikėtai užpultas kunigas nenusimine, bet stačiai paklausė palicijos tarno: „Ar leidžia valdžia gerai daryti artymui?“ Policijantas atsako, kad jau aiškus daiktas, jog vale yra ir reikia gerai daryti savo artymui — „Tai-gi aš ir darau“, atkirto kunigas, nemokančius vaikus mokinu Dievą mylėti“. Tas atsakymas ir pridėti 5 rubliai teip parmainė palicijantą, kad nū to laiko nė vienu žodžiu nebužkabino kunigo.

Kainskę budamas nusipirko vežimelį ir arklį ir važinėjo po apylinkę, jieskodamas katalikų. Atradęs katalikišką šeimyną spavedojo, laikė š. Mišias, krikštijo, mokino. Kadą radęs lietuvišką šeimyną, prakalbindavo jūs lietuviškai (žemait.), tai žmonelės pradžiugę vargiai žodį beištar-davo.....

Iš Kainsko buvo leista kun. Dovid. parsikelti arčiaus tėvynės — Gudijos pietūs, miestan Sekaterinoslavliu. Turėjo tadą kun. D. porą šimtų rublių, kuriūs buvo atsiuntęs vienas jo skolinskas. Su tais pinigais butu galėjęs lengvai iš Siberijos važiuoti, bet draug su kunigu gavo laisvę grįžti savo kraštan ir keletas valščionių, kurie buvo be skatiko. Tadą kun. Dov. teip pasirėdė, kad už tą porą šimtų galėjo visi keliauti. Nusipirko antrą arklį, prisidžiovino dūnos

maišą, pasiėmė samovarą, cukraus, arbatos, gavo dalgi šienui pasipjauti ir teip susikraustę išvažiavo. Naktimis sustodavo laukę, idant nereiktu mokėti už vietą; o dieną toliaus važiavo, lietuviškai giedodami. Išvažiavęs iš Siberijos pardavė arklius su vežimeliu, nupirko visiems biliotus ant gelžkelio lyg namų, o sau lyg Odessos miesto. Atvykęs Odesson, rado savo pažįstamą kunigą, kurs jį meiliai priėmė ir kaip reikint sušelpė, idant galėtu nuvažiūti lyg Jekoterinoslavliu. Buvo tai 1873 metūse. Begyvendamas tenai susilauke tos valandos, kad galėjo grįžti savo vyskupysten, tiktai ne Kauno redybon. Apsirinko vietą Kuršę — Illukštoje, kur buvo pirmus metus kunigu. Rado čė kunigus, savo buvusius mokitinius, čė rado ir draugus. Bet nebeilgai kvepavo savo krašto oru. Tolyma kelionė, vargai, įpatingai begalinis jo darbštumas, teip įveikė kuną, kad kraujas pradėjo plusti pro burną: pasirodė džiova.

Nevenge tos ligos ir toliaus darbavos, lyg tartum sveikas budamas ir teip užgeso kaip šventasis, kitiems dvasišką šviesą nešdamas. Mire Grūdžio 26 dienoje 1882 m. Ant kapo pastatė jo mokitiniai — kunigai paminklą, ant kurio parašyta: „Mylėjo V. Dievą už visa labiaus, o artymą kaip pats savę“. — Mes nū savęs pridėkime: „Dūk V. Dievė jo dušiai amžiną atilsį, o mūsų suspaustai tėvynei daugiaus tokių sunų!“ — X. (pagal Priegl. Pon. 1895 m.)

NB. Kanaunikas Justinas Dovidavyče (Dovidaitis), gerbiamas Kauno dvas. Seminarijos Inspektorius, yra tikras a. a. kun. Jūzapo Sunenas. — Y.

II.

Skirsnys II.

Šis tas apie karčėmninkus.

Karčėmninkai miesteliūse nors nesėja ir nearia, vienok maitinasi ir gerai gyvena. Pažiūrėjęs ant jų rankų matai, kad nedirba sunkaus darbo, o tūtarpu visko pilni. Turi iš ko gerai pavalgyti ir gerti, turi kum gražei apsidengti žiemą ir vasarą prastoje ir šventoje dienoje; pačios jų su dukterimis puikai rėdosi, kaip kokios ponios išveizdi; ant rankų nešioja žiedus, o ausysę pakabučius. Iš kur vis tas jemas? Juk negalima daleisti, kad Dievo palaiminimas butu ant tų karčėmų, kurias tiek moterų ir siratų keikia iš priežasties girtūklystės savo vyrų ir tėvų. Iš kurgi tai viskas?

O tai arielka mitina jūs; už tą biau rū gerala žmonės sunėša piningus, o už piningus visą, ką tiktai reikalauja dėl gyvenimo gali gauti. Kokie-gi žmonės sunėša jiems tus piningus? ar tai turtingi ponai? Turi, tiesa, ponai savo kaltybes, už kurias dūs skaitlių ant Dievo sudo, bet kad savo dvarus par girtūklystę po karčėmas vaikščiodami aikvotu, tai retas pavyzdis. Gal tai kunigai? Turi ir kunigai savo silpnybes, kaipo žmonės, bet kad iš jų kas leistu piningus ant arielkos, o kuningiškais rubais trintu sienas ir sėdines karčėmose, tai negirdėtas beveik daiktas. Tai kas-gi moka tiems karčėmninkams? O tai prasti žmonelei: tas ukininkas, kurs turėdamas žemės kašnelį, mokesčius turi mokėti, bet dar siaubi, kad daug turi išdūti ant užlaikymo savo senų tėvų, kurs turi išmokėti jaunesems broliams dalią, pačią, savę ir savo vaikus išmitinti; — tai tas amatninkas, kurs netiktai dienomis, bet ir naktimis darbu užimtas esti, kad turētu kum atlikti pačius reikalingiausius veikalus, — tas biednas dienininkas, kuriam tankei nēr už ką druskos nusipirkti; — tai samdininkas, kurs visus metus turi prakaitūti, kad užsidirbtu ant šventadienio drabužio. Parokūk dabar, kiek turi surinkti karčėmninkas, kad galētu išeiti ant savo, nes turi brangei

užmokėti už biliotą, tai yra už daleidimą pardavinėti, juk ir arielkos dyko negauna, už karčemą moka teipo-gi brangią arendą, teip jog iš to, ką surenka, tiktai ketvirtas grašis karčemninkui liek; vienok viso ko partekęs yra; karčema jam daugiau pelno atneša, nekaip malunas arba gaspadorystė. Daug užtatai yra karčemų: mažamę miestelyje surokūsi lig dešimties, o didesnę ir kelias dešimtis. Ar tu nesistebėjai nėkūmet iš to dalyko?

Nemislyk, kad užvydžiu kuriam iš jų, tegul Dievas sergi nū to. Nemislyk, kad turiu ant jų kokią neapykantą, nes buti karčemninku tai neblogas užsijėminas, ir jųjaus, karčemninkai gali daug gėro padaryti, jei tiktai yra gerai žmonemis, rupinasi apie Dievo garbę ir savo dušios išganymą, o uždarbį stato ant paskojos vietos. Išganytojas į visus be skyriaus pasakė: „Jieškokite pirmiausei Dievo Karalystės ir Jo teisybės, o viskas jums bus pridūta.“ Jei kokiamę sodžiuje butu karčemninkas dievabaimingas, nė muzikos, nė šokimų, nė kortomis lošti neleistu, teipo-gi pasigerti nė kam nedūtu, o dar turētu pardūti: druskos, silkų, miltų, dūnos ir kitų dalykų, tadą žmonėms nebereiktu valkioties į miestą, nes viską beveik namie turi; tokiamę sodžiuje butu gražus apsiejimai ir garbė Dievui. Karčemninkas toks rupinas apie savo ir kitų žmonių dušios išganymą. Teipo-gi ir miestę karčemninkas, kurs dėlto užlaiko karčemą, kad atvažūjantįs į miestą ir neturintįs kur sustoti rastu sau šiltą vietą, galētu atsilsėti ir užkasti už pigią prekę — gerai išpildo savo priedermes. Dėlto ne iš užvydėjimo ir neapykantos karčemninkų tą rašau, bet kad Tau ir jiems naudą atneščiau.

Švento Pranciškaus a Paulio gyvenimę skaitome, kad Neapylio karalius, išgirdęs apie to žmogaus šventumą ir jo pamokslų gražumą, užprašė jį į savo palocių pasakyti karališkai pamylyjei ir dvariškiems pamokslą. Šventasis vaisingai atliko savo darbą, nes ir užkietėjusius griešninkus atvedė ant pakutos. Karalius dėkavojo už pamokslą, o norėdamas gausei už tą atsigerinti, nuvedė Šventą Pranciškų prie savo turtų; ten atidarė skrinias, pilnas aukso, sidabro ir brangių akmenų ir tarė jam: „Nes kaip pranašas ir šventas buvai terp mūsų, davei mums kūm

turtingas esi-davei Dievo mokslą ir mylistą, dūsime tau-kūm mes turtingi asame; o tai imk iš tų turtų, kiek tiktai nori ir vartok jūs pagal savo nūmonę, ar tai uždėk klištorius, ar šelpk pavargėlius.“ Bet Šventasis nenorėjo imti; tadą karalius labiaus pradėjo prašyti ir jau supykti norėjo, kad niekina jo dovanas; Šventas Pranciškus pasemė saują aukso ir suspaudė jį rankosę; pradėjo lašeti iš to aukso kraujas su prakaitu. Karalius tą pamatęs nusigando ir klausia, ką tai reiškia? Šventasis atsakė: „Surinkai pardaug didelius turtus, spausdamas savo žmones mokeščeis, todėl nėra ko stebėties, kad kruvinas prakaitas tavo padonųjų ir kruvinos ašaros apsunkintų našlių ir siratų prilipo prie aukso, o tu nori, kad aš daličiuš tais turtais ir tūm prisidėčiau prie tavo kaltybių.“ Ir prie karčemninkų pelno kiek tai prilipo nevienos moteriškosios ašarų, kuri naktimis nemiegojo darbūdamosi, kad išmitintu vaikus, dėl kurių negaudavo nė skatiko nū vyro girtūklio; kraujas iš suspaustos širdies nevienos motynos, kuri negalėjo atitraukti savo sunaus nū karčemos; prilipo prakaitas prastų žmonelių, kurie visą uždarbį prigirdė arielkoje. O tai dėlto neužvydžiame nėkam pelno iš arielkos, kaip neužvydžiame Dievo prakeikimo, kurs draugė rišas su tū uždarbiu.

Kad tiktai tiek arielka žmogui tekaštūtu, kiek girtūklis užmoka karčemninkui, tai pusė bėdos butu! Bet apart užmokesnio girtūklis daug neša visokių vargų ir neramumų.

Blaivininkas.

Ką gerą gali padaryti valšėius.

Pagerinimas ukes par išsiskirstymą sodų.

Žemės paviršis da tebegyvenančiųjų atminimę atsimainė. Lietuvių prabočiai, atsikėlę iš grabų, užmetę akimis ant plikų laukų, riežais ir keturkampeis smulkei sukapotų, nebenerėtu beprapaižinti už savo tėvynę; viena tik sena, mažai atsimainusi kalba priverstu itikėti čė Lietuviams tebegyvenant. Bepigu buvo senovėje! Visą Lietuvą, kaip ji yra ilga ir plati, turėjo apsiausti miškai; miškūse kerėjo ažūlaisimtameči nū šešių sieksnių drutumo, lieknos, galunėmis

debesis siekiančios pušelės, o tarp tų visų daugybė miškinių gyvūlių bėginėjo ir paukščių lizdus sau krovė. Plačios, gilios upės par miškus plaukė, o upėse buvo tirštai žuvies ir vėžių, ir vandeninių gyvūlių. Paupeis tėsės vilnotos pievos su teip augšta žolė, jog žmogui siekė lyg pažasčių. Dirvų buvo maža, bet kada-gi ir žmonių buvo nepardaug — užteko. Prasiknis medinių arklų sau žmogus kąsnelį pievos, išrovęs krumus, pabarstys saują grūdelių, ir laukia šimteriopo vaisiaus: dirva jo neužvildavo, jei lietus ar sausumas nepavodydavo. Greit jau tūmet prityrė: vaisei, kasmet toje pačioje vietoje sėjami, prastai auga; ir tai nedidelis daiktas: nebepaauga vienur, persikėlė kitur, išdraskė naują dirvą ir vėl sau romei laukė rydienos, prašydamas Dievą atitolinti neprietelį ir visokią ligą; senojoje-gi vietoje ar pasėjo kitką, ar be gailesčio pametė sau: tesilsės dirvonu.

Praslinko kruva metų, žemės veidas atsimainė, žmonių prisivaisė, miškus iškirto vis dirvas taisydamę, žemę žingsneis išsidalijo ir iš jos tik pradėjo žiurėti ir peno, ir turto, nes miškai ir upės nustojo davę. Surinkę kruvon visus miestų gyventojus (bajorus, miesčionis, kareivius), pridėję prie jų visus paleistus kareivius ir amatninkus, vis-gi išvytumeme skaitlių du kartu mažesni už skaitlių teip vadinamųjų valsčionių. Kas-gi prie valčių prisirašė? Jei atmesime mažą dalelę amatninkų — vien tik žemdirbei — ukininkai. Jau tas parodo žemę esant šendien motyną — penėtoją visos Lietuvos. Jū po mažesnę žemės skibelę pasidalijo žmonelės, jū daugiau naudos geistina butu gauti, idant turėtu kū pramisti su savo šeimynomis, priderančiai apsilvilti, o ir gražei pasilinksminti. Geistina butu, kad dykai dūtu, bet žemė — motyna, nors turtinga, vienok šykšti; pultinai užpūlus aną, nesusikursi, reikia mokėti prašyti, prisimeilauti jei, o tadą dūs netik dūnos, bet ir ragaišio!

Lietuvei tūtarpu lygšiolei nė mislyti nemislyja prisimeilauti: senoviškai užpūla ant žemės, apypłėšia aną ką randa ant paviršio ir krapšto pakaušį, kad ta gera kitiems motyna, jiems pasirodo pamotė. Jau nebegriž tie laikai, kad žemdirbis sėmie sėmė turtus iš žemės, nė dėkui jei

nepasakęs; noroms nenoroms reikia jau susiprasti, jog jei viskas aplink mūsų mainos, tai ir mes su savo pažiūromis, su savo papročiais turime virsti, krypti pagal putimo mokslo, išminties, išmones ir prityrimų.

Kokiūs-gi prityrimus, kaslink išdirbimo žemės, pagerinimo ukės atnešė mums naujasis laikas? Ko negali, sako, paimti syla, o paimti reikia, tą padaryk gudrumu; žemė iš geros valios nebedūda turto, turime išvylioti be jos pačios skriaudos. Tai-gi prityrta — lygšiol buvusysis žemės išdirbimo budas vodingas esąs pačiai žemei, o mažai naudingas ukininkams. Ką ir kiek beišmilši iš karvės, jei aną vis tik šiaudais tepeni, o kartais ir tų nedūdi? Žemė teip, kaip karvė: dūda tik pasisotinus; atilsio aną nereikalauja, tik penėjimo. Kas tai yra mūsų vadinamasis žemės atilsis? Yra tai prisirinkimas vėkų, reikalingųjų vaisiams. Kaip žemė tas vėkas renkas? Musiškei aną purtina, palieka tuščią, kartais mešlagalį imeta, lietus palija, akmū patrupo, kokia šaknelė sapusta, vistai daros reikalingas vaisiams penas. Tūtarpu gudresni ukininkai pasinaudavo iš senojo prityrimo, jei tie patįs javai ant tos pačios vietos kasmet neauga, tai įsimainydamę auga. Kodėl? Žemė turi visokio maisto; rugėi tadą ima vieną, miežei maž daug kitokį ir t.t., kiekvienas vaisius sau įpatingą, tūtarpu palikdamę po savimi kitiems naudingas daleles. Betirdamę anėtiko ant „žolių“, kurios pasetos neiščiulpia reikalingų grudams dalelių, bet pačios da-gi palieka jas, arba dūda pagal mūsų supratimą žemei atilsį, kad ir nerioksos tuščia, belaukdama peno jeig jau iš Dievo Apveizdos!

Paprastai tadą ukę gerina išversdamę lygšiol buvusius tris laukus į šešius, devynius, vienūliką. Pudymas stovi tik keleliūšę metūšę, o ne kas tretį, stovi vien tik dėlto, kad reikia iš augsto pritaisyti dirvą žieminiams grudams pasėti, o šėip jau par ilgus metus iš žemės naudojasi, tai visokius grudus suimdamę, tai pašarą iš visokių žolių nupjaudamę; ganyklą turėdamę vasarą, o pašarą žiemai, ko grudais nepaims, išmitintais galvijais atims.

Neminiu čė apie gerą ištyrimą viršutinės derlingos žemės plutos: jos šaltumo, storumo, diržingumo ir prisitakinimo beariant, bevežant mešlą, besėjant grudus; vis tai,

mieli skaitytojai, rasite tam tikrosę knigelėse ne už didelius pinigus, bytik norėtumete gauti. Knigelės jums, lietuvei, dabartiniūse nelaisvės laikūse yra vienai vienais platintojais tarp jūsų prityrimų apie ukę. Kitur yra tam tikros mokyklos, Lietuvoje jų nėra, kitur yra didesni dvarai, turtingesni ukininkai, laikantys mokytus užveizdėtojus, pritaikantys visokius naujus išmislus ir priemonius, pas mus ir didžiadvarių nebedaug, maskolis steigias ir tūs pačius išnaikinti, idant galėtu, pats jūs nupirkęs, padaryti vietas platinimo aprusinimo ir pravoslavijos.

Bet vis ar šaip, ar teip nauji išmislai, priemonė, prityrimai iš visų šalių veržias į Lietuvą: tai iš nedaugalio nedidelių dvarų, tai iš miestų, kur lietuvei patis važiuoja jieškodamę išminties, jei ji pati neatsilanko. Pirmutinis pjovimo javų budas apleidė vietą spartesniam, gelžinei, vienodvi nustatyti plugai jau nebevienoje vietoje užstojo šaltinius, sunkius valdymui, kiekvieno kiteip nustatomus arklus, įpatingi mėslai atvažiavo prie musiškųjų, visokios įnagės — mašynos vėl nebedyvai, — vienu žodžiu sakant, pagerinimas ukės pagal mokslo ir naujųjų prityrimų nebesiskaito naujiena. Ir aš augščiaus pabrėždamas keletą žodžių neketinau skirti naują kelią, bet parupinti tūs, kurie girdėjo, o gal ir regėjo visą naudą, o sekti kitų paveikslu nenori. O, tokie neverti užtarimo ir pasigailėjimo, jei suskurs ir sumenkės: juk-gi iš tinginio, iš nepakrutėjimo nelaimė atėjo, o niekur ne iš priepūlio. Griebkities tadą tinginei, už darbo, išsiteiraukite pas žinovus, gaukite reikalingų sėklių ir vykities paskui senei jus ukės vedimę aplinkusius.

Reikia iš teisybės pagirti Lietuvius: tarp jų mažai tėra tikrų tinginių; ką kas gali daro. Šitai prašome pažiūrėti į Žemaičius. Laukai aptverti, nors ir su dideliu vargu (iš pavasario vyrai dvi nedėli praverčia, kol tvoras sutaiso, o žemę tūtarpu aria moteris — mergos — dalykas augštaičiams nepaprastas, laukų daugiausei po šešius; jei visos žemės negali išdaliti, tai atsiskiria sau kąsnį, aptveria ir sėja žoles ir ką ten išmano, imdamę gerus pinigus už pašarą. Bet jiems lengva: jie daugiausei gyvena viena-sėdžiūse arba po du-tris kiemus, nors vienu vardu vadinasi keliolika tokių vietų.

Bet ką čė padarys Lietuvis augštaitis, gyvenąs dideliosė sodosė, turis žemė rėžūsė keliosė arba keliolikoje vietų? Kaip jis prietaikins naujūsius prityrimus? Jis atmetė pjautuvus, jis įsitaisė gelžinias akėčias, o kaip kur ir gelžinius arklus, perka mešlą, daro ką gali; bet vis-gi jo gaspadoravimas yra menkas, vis-gi tolie užpakalyje kitų stovės, kol neišves javų atmainymo daugėsniusė laukūsė, kaip tris. Man regis, tol gražu, kol teip pasidarys! Lygšiol da tarp augštaičių Lietuvių to nebuvo girdėties ir neturiu vilties kūmet nors išgirsti, jei vis gyvens didelėsė kruvosė po 20 ir daugiaus. Jei vienam žmogui, tik už savę teatsakančiam, sunku prisirengti prie gero, tai ką-gi besakyti apie visus? Kiek galvų, tiek galvojimų! o kokie yra galvojimai tamsių galvų, tai gal gerai visiems žinoma: kiekvienam noris kitą užrėkti, padaryti pagal savo valią, nežiurint į kitų naudą, arba nors ar sutiks su sveiku protu. Įvesti naują laukų padalijimą galite, Lietuvei, pamėginti susirinkę į valsčius; jei seksis ten nutarti geriemsiems, prastieji turės priverstinai eiti paskui kitus. Abejoju vienok, ar laukiama nauda iš pagerintos žemdirbystės atpirktu neparankumą, kurs ištiktu, išdraskius laukus. Dūkime, penktasis visos sodos laukas ganykla yra pats galinis; kaip tu tev nuvarysi visą bandą (galvijus) par du-tris užsėtus? Tvoros? teip! bet ir žemaitiško kantrumo neužtektu pratęsti tvorą po du viorstu ilgumo, jei soda didelė. Mažesniosioms sodoms gal pavyktu.

Mano roda tokia. Didesnės, da nevysiškai nuskurdusios sodos tenusprendžia valsčiūsė išsiskaidyti į visas šalis, pasidaliti laukus pagal jų vertes; jei žemė neišmokėta, ant neilgių kšnelių išsidaliti netiks; pasilieka primokėjimas piningais tiems, kurie matomai prastesnį kšnį gavo. Lietuvei labai prisirišę prie sėdybų ir jas brangina; bet sėdybą veikei įtaisysi ir kitur, o už savo gausi priderantį užmokesnį nū užvaldžiusio. Toksai išsiskaidymas sodų į dalis gali buti naujieną tik Lietuvoje; tūtarpu Lenkijoje tankei atsitinka, o ir Žemaitijoje esmi girdėjęs apie Jūrbarkiškius. Ten soda išsiblašké; iškarto lyg regėjos liudna be medžių, visa ant naujakurų, kašto išpilta daug; bet jų tolyn, jų geryn eina, o už keleto metų gal dėkavos išminčiųiems. Apie tą „Tėvynės Sargo“ skaitytojei galės savo

laikę išvysti raštą iš Jurbarko. Tūtarpu buvau didžei pradžiugęs, išgirdęs ir pas augštaičius panašų atsitikimą — Kupiškyje (Aukmerg. apskr.), bet smarkei užsivyliau. (Žiurėk raštą iš Kupiškio augščiaus) miestelis kitados išsiskaidė, bet... vėl ant didelių kruvų. *Vaišgantas.*

Patarmės dėl Staliorių.

Iš įvairių stalioriškų knygų surinko ir sudėjo *Antanas Dailidė.*

Skirsnys I.

Medega.

§ 1. Medegos įpatybės.

Ketinant dirbti kokį daiktą, pirmiaus reikia išskirti medega. Nū išmaningo išskyrimo medegos priguli išdirbinio tvėrmė ir yšvaizda.

1. Šaknis retai vartojama per madegą, dėl šakotumo, laibumo (tėvumo), kreivumo ir vargaus apdirbimo. Bet rėvių sudėjimas šaknyse kartais esti labai dailus, ir todėl šaknis praverčia tekinamiesiems daiktams ir pornieriams (fornir.)

Kamienas prie pat šaknių turi susisukusias rieves ir todėl vargiai tesidūda apdirbti, o įpatingai nesileidžia skelti; dėl tos įpatybės iš tos vietos dirbama trinka, ant kurios stalioriai gebia tašyti ir skaldyti medžią.

Liemū jų lygesnis ir tiesesnis, jų dera visokiems išdirbiniams.

Viršunė (arba **galunė**), išsišakojusi, nelygi, mažai kam tadera: norints nekuriūšę atsitikimūšę dvišakės, trišakės ir į daugiaus dalių išsišakojimai dūda labai stiprą sukergimą ir praverčia dirbant žemdarbinius ir ukiškus padargus. Išsišakojimo vieta turi puikiai susisukusias rieves, todėl ji pjaustoma į pornierius.

Balanas (arba priežievinės rievės, budamos jaunos ir nesuskubėjusios sukietėti) yra baltas, minkštas, nestipras ir greitai puošas, niekam nadera — dėlto reikia jį nupjauti ar nutašyti.

Medžio **amžius vidutinis** užvislabiausiai dera stalioriškai medegai. Jaunas medžias yra minkštesnis, o senas griaudus. Medžio senatvė prasideda nū išdziuvimo viršunės ir išpuvimo širdies, kuri bepūdama ir aplinkines rieves užkrečia, pertat ilgainiui atsiranda tuščias vidurys.

2. Kirsti medžią ne kiekvienoje metų dalyje tegalima. Užvisgeriausiai yra kertant medžią **žiemą**, dėlto kad tūmet medžias turi savyje užvismažiausiai sulčių. Žiemos laikę kirstas medžias neteip greitai puoš, veikiaus dūdasi išdziovinti ir jūba pasidūda stalioriškiems padargams. Todėl perkant medegą, stalioriui reikia pažinti, kūmet medžias yra nukirstas. Medžio žiemą kiršto akelės, veizdint iš galo, yra regimos, o kitu laiku kiršto — nėra regimos. Nvisūmet žmogaus akis gali išskirti akeles, todėl padūdu lengvą tarpą pažinti, kūmet yra kirstas medžias. Tova, arba medžio galą apliek spirite ištirpinta jodu (perkama aptiekoje): jei medžias nukirstas

žiema, tai jo tovcas (arba galas) apsidengs lelijavomis (fioletavomis) gyslelėmis, kurios it spinduliai eis nū šerdies lik žievės; o jei nukirstas vasarą, tūkart medžio tovcas, arba galas, nusidažys geltonai, o tos spindulinės gyslelės bus aiškiai šviesesnės.

3. Medžio **stiprumą** galima daugiopai išmanyti: medžias gali būti stipras ar laužiant, ar lenkiant, ar traukiant, ir t. t.

a) Čė sustatyta eilia parodo, kurie medžiai už kuriūs yra stipresni lenkiant, sukant ir daužiaut.

1. Klevas ir vinkšna.	7. Pušis.
2. Kadagys (ėglius).	8. Glūsnis.
3. Beržas.	9. Eglė.
4. Aržūlas jaunas.	10. Epušė
5. Obelis.	11. Alksnis.
6. Kriaušė (grušas)	

b) Pagal lankumą, medžiai eina šitokia eilia;

1. Pušis.	5. Klevas.
2. Alksnis baltasis.	6. Liepa.
3. Tapalis sidabrinis.	7. Epušė.
4. Ūsis.	8. Aržūlas vasarinis.
	9. Beržas.

c) Pagal tamprumą, medžiai turi sekančią eilia: (**Tamprumi** čė vadiname tą medžią, kurs **it plienas** sulenkta vėl atgal grįžta į pirmąkštį tiesumą.)

1. Liepa.	7. Ūsis.
2. Beržas.	8. Klevas.
3. Epušė.	9. Alksnis.
4. Aržūlas.	10. Skroblas.
5. Skirpstas (buk)	11. Pušis.
6. Eglė.	

d) Sekančioji eilia parodo, kurs medžias už kurį didesnę išturi spaudimą išilgai (arba, kiteip sakant, stačią spaudant iš viršaus kurs didesnę išturi sunkybę: kaip šitai, kad išmeigęs lazda andėtum akmeni).

1. Skroblas.	6. Slyva.
2. Liepa.	7. Tapalis.
3. Klevas.	8. Ūsis.
4. Obelis.	9. Vinkšna.
5. Aržūlas.	10. Eglė,

e) Paimkime pailgūtiną medgali, vieną galą pririškime teip, kad antrasis galas kibotu žemyn: dabar prie apatinio galo to medgalio pririškime pasvarą; teip bandydami, pamatytumime, vienus medžius išturint daugiaus sverties, kitus mažiaus, arba nutrukstant. Medžiai pagal **stiprumą traukiant**, eina šitokia eilia:

1. Ūsis.	4. Aržūlas senas
2. Aržūlas jaunas.	5. Kriaušė (grušas)
3. Eglė.	6. Tapalis.

f) Daiktams, laikomiems gyvenamoje troboje, medegos **tvermė** eina sekančia eilia:

1. Aržūlas.	6. Beržas.
2. Epušė.	7. Tapalis.
3. Pušis.	8. Glūsnis.
4. Vinkšna.	9. Liepa.
5. Ūsis.	

§ 2. Džiovinimas medegos.

Džiovinimas medžio ant kelmo. Šitū budu džiovina medžią tiktai pavasario galop, kai medžias yra sultingesnis. Per vieną ar pusantros aršinos nū žemės, apipjauna medžią aplink visą; tadą iš keturių šalių medžio užrėžia žievę išilgai pagal visą medžią teip, kad galėtu atlupti keturius plačius diržus; atlupe tūs diržus, neatplėšia jų šalyn nū medžio. Bet palieka jūs prie medžio, kad neteip greitai džiutu ir nesproginėtu: lupti tūs žievės diržus reikia nū apacios augstyn, ir apatinius liūsūsius diržų galus reikia priišti prie medžio.

Nū to karto medžias paliauna augęs, išlengvo džiuona ir igyna kietumą ir tamprumą. Teip palaikius medžią per vasarą, rudenį ar žiemą reikia nukirsti. Tokiū tarpu galima džiovinti ažuolą, beržą, epušę ir skujūtus medžius (eglę ir pušį): su kitais medžiais, džiovinimas ant kelmo gali nepavykti, nes medžias gali tebebudamas ant kelmo, pradėti puti.

Pavasarij nukirtus medžią, nereikia tūjaus pat genėti šakų ir lupti žievės, bet reikia keletą nedėlių palaikyti su žievę ir su lapais. Vasarą reikia lupti visą žievę, bet vietomis palikti žievės plačius rinkius (grandis). Atėjus žiemai, nugenėja šakas. Tas džiovinimo budas pritinka lapūtiesiems medžiams, pavasarij kirstiems, bet skujūtiesiems nedera, dėito kad jų dervingos sultis neveikiai tedžiuna.

Kaip apseiti nukirtus medžią žiemą, kiekvienas žino, todėl čė nei vietos neužimame tuščiu plepalu.

Priprastas džiovinimo medegos budas yra laikymas liki dviejų — trėjų metų po pastogę sausoje ir vėjo perpučiamoje vietoje. Naudinga esti nenulupant visos žievės, bet vietomis paliekant žievės rinkius (grandis), kurie it kokie lankai neleidžia medžiui sproginėjant daryti ilgus ir gilius plyšius.

Ant saulės ir lytaus džiovinti medžią nėra pagirtina.

Apie džiovinimą medžio pakurę (pečiuje), apie išvarymą iš medžio sulčių per plukymo upėje ir per šutinimą garais esu užtektinai pasakęs praėjusį kartą. Čė tiek tegaliu pridurti, kad išvarymas sulčių iš medžio pridūda jam daug tvermės, kietumo ir tamprumo.

Tėmė. Džiovinant pečiuje, reikia iškurinti jį teip karštai, kaip dūnai kepti (bet nedaugiasu kaip liki 90 ° R.), o sudėjus medegą, angščiai uždengti ir laikyti uždengtą liki išdžiuinant.

Pribaigiama džiovinti medega troboje arba staliarnioje sukrovus ant rieklų palubėje. Dėl nesproginėjimo tovcu, arba galu, reikia aptepti galus karštais klejais ir prilipdyti popieriu.

§ 3. Ivaivos medžių veislės, jų ipatybės ir dĕrĕjimas stalioriškiems išdirbiniams.

Ne visi medžiai lygiu budu dera išdirbiniams: vieni labiaus, kiti mažiaus; vieni medžiai dera visiems išdirbiniams, kiti kitiems, pagal savas ipatybes ir pavirsutinę išvaizda.

1) **Pušis** nėra kietas medžias, bet lengvas dirbti ir tvermingas; geresnei yra auginti iškiloje sausoje vietoje, liesioje žemėje, rieves turi tankias ir kietesnes. Išilgai abliūjasi lengvai ir gerai, bet skersai — vargiai ir šurkščiau, neplynai; klejūjasi stiprai. Iš jos dirbama pigus mebliai, duris ir langu ramai. Dĕl mašynų nėra užtekinai stipra.

2) **Eglė** daug prastesnė yra už pušį, minkštesnė ir daugiau turi sausašakių, kurios medžiui bedžiunant iš lentų iškrinta; nū dregmės greitai pradeda puti. Tiek doros teturi, kad mažai susisuka (persimeta) ir labai stiprai klejūjasi.

Tĕmė. Ant saulės egliniai išdirbiniai gausiai išleidžia iš savęs **gyvasakių**, labjausiai iš šakų. Kad to nebutu, pirma maliavojimo aptepa tas sakų tekĕjimo vietas tesla padirbtą iš lygių dalių **minijos** ir **kalkių**, palaikę nuĕjema, nuskuta, ir vĕl aptepa naują tesla; teip padarius liki keliu kartų, visi sakai išsitrunkia ir medyje nebepalieka. Antras budas: visas šakas apdeng lekerium, kurs dirbasi šiteip; 1 dalį **šellako** ištirpink 4 dalyse **spirito** (ant svermės); paskui galima jau maliavoti.

3) **Aržūlas**, dĕl savo kietumo, stiprumo ir didelės tvermės, yra labai branginama stalioriška medega. Pnsamžis ažuilas yra geresnis už sena, kurs yra šviesesnis (baltesnis) bet graudus; šiaurinė pusė stipresnė už pietinę. Politurą vargiai teprijema, dĕl savo akytumo. Džiuna iš lengvo, sproginėja dĕl menkos priežasties. Balanas dideliai tinka kirminams, kurie jį gobiai ėda. Ažuilas labai ilgai tveria nepuvęs vandenyje, bemirkdams igyja gražiai jūda varsa, kuri pritinka brangiems mebliams

4) **Vinkšna** yra tai labai lankus, valkus ir tamprus medžias, mažai tesisuka ir nedaug tesproginėja. Dideliai dera žemdarbiniams mašynomis ir padargams; iš jos dirba kŕdidžiausius šrubus. Bet vargiai tesileidžia plyninti ir polirŕti. Rauplė (rĕta) yra puiki ir lengva polirŕti.

5) **Skroblas** yra kietas, tamprus ir svarus. Iš lengvo džiuna, bedžiunas palankus susisukti (persimesti), bet sausai laikant tvermingas. liturą nelengvai teprijema. Dera šrubams, mašynų dalims ir prūzinoms. Žiovintas, tampa labai kietas, stipras, nebesisuka ir nebesproginėja, lai nudažytas, tampa visai panašus į jūdmedį (heban); iš tos jo tybės pasinaudoja tokariai, tŕ labiaus kad skroblas lengvas tekinti.

6) **Klevas** yra kietas, stipras, labai mažai tesisuka ir mažai tesproėja, puikiai išveizdi, plyniausiai šlipūjasi ir gerai prijema politurą; ėdamas visas tiesias rieves, lengvas yra abliŕti; nedaug tebijo drĕgmės. visas jo geras ipatybes jis yra labai mylimas staliorių Rauplė (rĕta) graudi.

Jovaras pridera prie klevų veislės; turi labai susisukusias rieves, tais labai puikią rauplę (rĕta); jis dera tekinti ir pjauti į pornierius.

7) **Ūsis** yra kietas, svarus, lankus ir tamprus medžias; sausai laikomas ũ tveria, bet neišdžiovintas veikiai kirmgraužuja ir labai bugštus yra gmės. Ūsio rauplė (rĕta) yra puiki ir brangi medega. Derĕjimas ũsio

yra labai ertas: mebliams, durims, mašynų dalims ir t. p. Ūsis gerai išturi daužima, bet bijo trynimo. Tekinti išdirbiniai iš ūsio neišveizdi patogiai.

8) **Topulas (arba tapalis)** yra akytas, minkštas, mažo stiprumo ir menkos tvermės.

9) **Alksnis** mažai persimeta (suisisuka), labai veikia ir gerai išdziuna, lengvas dirbti, gerai prisijema politūrą; iš jo dirbasi pigieji mebliai, drabužiniai šėpai; tekinti nedera. Po vandenių ir drėgnėje labai tvermingas, bet sausoje vietoje veikia puina ir kirmgraužija. Geltonosios ir rudosios pailgūtinės pietinės yra ženklas puivimo. Jūdasis alksnis tvermingesnis už baltąjį.

10) **Beržas** dūda stiprią ir tampią medegą; dziuna neveikia, bedžiudamas labai palankus sproginėti; drėgnai laikomas veikia brįsta, kirmgraužija ir puina; sausai laikomas gan ilgai tveria, norints palankus kirmgraužiti. Lengvas stalioriaus ir tokariaus darbui; bet išdirbiniai palankus persimesti (suisisukti). Kaip medega, beržas turi ertą priderinimą, ipat musų krašte. Beržo rauplė (rėta) dūdasį pjauti į plonus pornierius ir lengvai tekinti.

11) **Liepa** mažai tepersimeta, nelabai tebijo drėgmės, bet labai kirmgraužija; dažyve, arba beica, blogai prijema, dėlto kad nepersigeria. (Medus persigeria per visus kitus medinius indus, bet per liepinius nepersigeria).

12) **Lazdynas** menkai tederia stalioriškai medegai, prastai prijema politūrą, yra perdaug minkštas. Reikia imti tiktai apatiniają dalį kamieno nū prie pat šaknių, tūkart gaunama gelsva medega su lelijavomis gyslėlėmis ir rievėlėmis, panašiomis į raupežę (czerepacha).

13) **Kaštanas** yra baltas, bet perdaug minkštas, greitai puina.

14) **Akacija** apdoventa visomis geriausiomis ipatybėmis, geriausiai priešinasi trynimui: yra teip kieta, kad išdziuvusi vargiai bepasidūda stalioriškiems padargams, todėl reikia ją apdirbti lik neišdziuvusia. Iš jos dirbasi geriausi šrubai, pružinos, ašis ir t. p. Visai nesproginėja ir nesisuka (nepersimeta). Prijema puikiausią politūrą, ir pats iš-savęs medžias labai gražiai išveizdi.

15) **Glūsnis** kaip stalioriška medega yra niekam verta, niekam nederanti: yra minkšta ir vargiai abliūjasi, negut aštriaisiais padargais.

16) **Kriaušė (grušas.)** yra, kaip medega, brangi, bet geriausi ir labai daili. Neimaž nepersimeta, užtat iš jos dirba vinkelius, linijas, visokių padargus, brangiausius meblius. Vieną ydą teturi, kad palanki kirmgraužiti. Laukinė — geresnė.

17) **Obelis** tūm pigesnė už grušą (kriaušę), kad palanki bedžiudama persimesti. Laukinė daug geresnė, norints neteip dailiai išveizdi.

18) **Slyva** bemaž tokį pat turi vertumą, kaip obelis, tas pačias turi ydas ir dorybes. Bet labai yra palanki nū drėgmės išbrįsti; užtat po politūrą didžiai dailiai išveizdi.

19) **Vyšnia** butu labai gera medegai, kad nebutu teip tėva (laiba). Iš jos dirba brangius meblius.

20) **Tresnė** daug druktesnė už vyšnią, kartais tiek drukta, kad galima pjauti į lentas. Iš visų pusių ji geresnė yra už vyšnią. Niekūmet nepersimeta (nesuisisuka): Vienintelė yda — kad kirmgraužija.

21) **Bezas** (lelijavasis) yra laibas (tėvas) medelis, bet labai gražius dūda pornierius; vartojami prie sudėtinių išklejavimų į visokias piguras, arba inkrustacijas.

22) **Šermukšnis** bedžiudamas labai susitraukia, persimeta (susisuka), todėl pirma dirbimo reikia gerai ir visai išdžiovinti: kirsti reikia žiema, nes kitamė laikę kirstas veikia pu. Medega iš jo kieta, valki, dera šrubams, ratalankiams, abliams ir t. p. įpatingai dera per tatai, kad nebijo trynimo.

23) **Kadagys** (arba **ėglis**) dera tekinamiesiems išdirbiniam, stalioriškiems nedera dėl menko druktumo. Kietas, tamprus, stipras ir labai tvėringas, niekad nekirmgraužūjas. Kadagio sakai vadinasi **sandaraka**, dera prie polituros ir lekerių sutaisymo.

Antanas Dailidė.

Apie vakaruškas arba šaikas.

Sunkų berasti kitą tokį daiktą, kurį vieni taip neapkęstu, o kiti taip mylėtu, kaip vakaruškas. Nėra kunigo, kurs jų neparsekiotu; visi naikina jas kaip galėdami: užgina ukininkas savo namusę vakaruškas daryti ir visokeis budais rupinasi nū jų atitraukti jaunikaičius ir jaunikaiteis. Bet jei kur, tai čė jaunūmenė mažne visai neklauso kunigo balso. Kaip seniaus, taip ir dabar nėra dėl jos meilesnio užsijemimo, kaip vakaruškos. Lig tik išgirsta, kad kur bus susirinkimas, iš viso kaimo skubinasi tenai vaikinai ir mergaitės. Tėvai jiems niėko nesako, patis džiaugasi, kad vaikai pasipūšę eina pasirodyti svietai. Retai koki motyna tepalaiko savo dukteres namie, bijodama griėko arba kunigų subaudimo. Susirenka tai-gi kū nevisa kaimo jaunūmenė ir linksminasi sau kaip patinka, be jokios priėziuros ir prieglaudos. Nėra ko ir pasakoti, kiek pikto pasidaro par šitus sasirinkimus. Nevienas tėvas gaileisi paskui su ašaromis, kad savo dukterį į vakaruškas išlaido. Neviena mergaitė paskui sunkei pakutavoja, kad rutų vainykelį po kojomis paminė. — Bet dėlko tad taip sanku atitraukti nū jų jaunūmenę. — O tai dėlto, kad jaunūmenė butinai reikalauja pasilinksminimų ir kaip kitų nėra, tad eina į vakaruškas. Prisižiurėkime tiktai jaunūmenės budui. Visi sutvėrimai, pakol jauni, nori pasilinksminti. Nekitoks ir žmogaus budas. Pakol jis jaunai, jis butinai reikalauja kadą nekadą linksmų valandelių. Nors jis butu par visą nedėlę sunkei prakaitavęs, ateina šventa diena: visi vargai užmiršti ir jis yra kaip dabar gimęs; negalėdamas pastovėti ant vietos, eina jis jieškoti saudraugų, kad kaip nors pasilinksmintu. Reikia tai-gi ir butinai reikia jauniems

pasilinksminimų; to tikt reikia daboti, kad tie pasilinksminimai butu padarys. Kiekvienas kraštas turi savo madą. Latvijoje nedėlios dienomis jaunikaičei ir jaunokaitės labai mėgsta susirinkti, idant drauge padainūtu ir dailei pasišnekētu. Kitur kur jaunūmenė susirenka skaityti knygų, laik raščių, arba linksminasi visokiomis zabovomis (žaislais). Galime taigi apsieit ir be vakaruškų; reikia tiktai įvesti kitokius kokius nors pasilinksminimus; jei jaunūmenė negaus susipažinti ir pasilinksinti dailei, tad ji eis į karčemas arba jieškos paslaptinių sąeigų naktymis.

Antrą pusę vertus ir pačios vakaruškos gali buti padorei įtaisytos, reikia tiktai, kad tėvai arba motynos ateitu kartu su vaikais ir kad jaunūmenė šoktu ir linksmintus po jų akimis. Tada nebebutu niėko pikto; galētu sau visi dailei pasijūkti ir pasilinksinti, o vakarui atėjus vel išsiskirstyti. Tėvai nedidelį teturētu žygi, o vaikus nū daug pikto atitraukti.

K. S.

Gaspadorei ir samdininkai!

Sunku ir labai sunku šiūse metūse kiekvienam ukininkui. Javai pigūs, gyvolių teipo-gi nėra kur pardūti, o tūtarpu algos vis brangēs nēs ir brangēs nēs. Ir nėra ko laukti geresnių metų; turime tikt rupinties, kad dar blogesnių nesulauktumime. Kasdieną juk matome, kaip žmonės vis labiaus eina į puikybę; o jie labiaus nori pūstis, jų daugiau reikia ir pinigų. Seniaus, kad visi nešiojo prastus drabužius, nereikėjo daug nē pinigų, dėlto ir algos buvo pigesnės. Dabar kad vaikas ir mergaitė nor pūsties, kaip ponas ir panytė, nebeuštenka jau keleto rublių, bet reikia imti nū gaspadoriaus dešimtimis. O ant ko išaina tie pinigai? ant kodrių laikrodžių arba ziegorių ir kitų nereikalingų popūšimų. Nepraeis keleta metų, kaip ant-plus dar puikesni drabužei ir dar daugesnė reiks išleisti pinigų ant visokių gražumynų. Ką če už tat daryti? Reikia visiems mašiaus te pūsties teip gaspadorems, kaip ir tarnams. Jei patįs gaspadorei bus prastai apsidarę, samdininkai jau nenorės buti puikesni už savo dūnos davėjus. O kaip tikt gaspadorei įsinorės atsiskirti nū savo samdininkų, tai samdininkai nenorės vėl gaspadorems pasidūti ir taip vieni kitus varo į ubagystę. O kas ant galų galo pargalės. Žinoma, jūg

samdininkai, jie kur nueis, visur užsipelnys sau dūnos, jei ne sodžiuje, tad mieste; o gaspadorius be samdininkų darbų nenudirbs. Tai-gi gaspadorei bukite atsargų. Nesikelkite pardaug į puikybę, kad didesnių nesulauktu mete dėl savęs vargų.

Be to dar dūčiau jums šitokią rodą: laikykite prie savės daugiau įnamių, kuriems galite algą užmokėti grudais. Tokiu budu ir bernams bus lengviaus apsižanyti ir jums patiems lengviaus gyventi.

K. Mažutis.

Naudingi pamokymai.

Gyvūlių gydyma.

Nū beragių liaukų.

1. Imti ruginių miltų košės ir aštrių (saidrei smulkei sutrintų) ir milčiukus pusę ant pusės; pridėti truputį užtrino (užkulo) ir kišti sergantei kiaulei į gerklę. Jaigu tikt berage gaus praryti tas gydymas, tad, sako, kad ir pusgyve butu, turi pagyti. Aštrei auga pelkesė, trikampei. priešais patraukus gali pirštus parsipjauti, o kitur gal ašius aštreis vadino; nedidis keblumas bus datyrti katra augyme gydo tą ligą, nes abeji nē vaistinyčiose teperkame.

2. Į pieną kūtikt iš karves išmilžto įdėti sauję paprastos druskos, išmaišyti gerai ir tįjau supilti į gerklę beragei.

Nū supleišimo gyvūlio kojų.

Supleišėjusias gyvūlių kojas reikia tepti dieną praleidus su šiltu beržiniu degutu; į ganyklą neleisti pakol pagys gyvūlio kojos.

Nū supleišimo gyvūlio liežiuvio.

Išpirmo reikia sakalo druskos (glauberska sol) vieną latą ištirpyti butelkoje šilto vandens ir dūti karvei pagerti. Paskui imti po lygę dalį gryno medaus ir smulkiausei sutrinto koso (aluno), tą gerai sumaišyti ir tepti gyvūlio liežiuvį ir visą vidurinę burną du sykiu ant dienos pakol pagys. Šerti grynu šėku; sausas pašaras nedaleida burnai užgyti, braiždamas užsidedančią burnos plievę.

Pusnagių ligos.

Nū tos ligos, kuri labai tankei žudo įpatingai galvijus, reikia šep ginties: imti lygę dalį, dūkime po unciją: melinojo kumparosos, amonijakinių milčiukų, sakalo druskos (glauberska sol), salėtros, toliau ketvirtadalį uncijos gryšpono ir ketvirtadalį uncijos koso (aluno); tą visą sudėti į naują molinį pūdą, užpilti atsakančiai vandens ir virinti pakol nepradės mušti didžius burbulus (pusles). Kaip ganėtinai suvirs parpilti į kitą indą ir užšaldyti. Sausoje vietoje tos gydyklos sukėtėja į akmens kiētumą. Ant vandens kvartos imti tų gydyklų šmočiuką vidutinės bulbės didumo; ištirpius vandenyje reikia su tū skįstimu plaužai nesveikas pusnagas du ar tris sykius ant dienos.

Nū voro praryto.

Rugusį pieną sumaišyti su tabaką ir dūti gyvūliui gerti arba pilti į jo gerklę, o vidurius iš viršaus reikia kumstemis gerai spaudyti.

Nū nupūlimo gyvūlių ant kojų.

Tankei reikia dūti su miltais sumaišytą, smulkei sutrintą sierą.

Nū beragių kosulio.

Padirbti labai rugšta kisielę iš avižinių miltų, parkošt, lygę dalį pripilti šlapumo, pridėti smulčiausei sumušto mėlinojo akmenuko dvijų nedidžių žirnių didumo šmočiukas; dūti du sykiu ant dienos apie pusę gorčiaus ant dešimties galvų.

Nū piktosės rauples arba karbunkulo.

Tankei tą baisę ligą sustabdo dedant karvamešį su negesytais kalkeis sumaišytą; kaip vienas uždėjimas nudžius, uždėti kitą.

Gromulys.

Kad galviją nuliusta, nebegromulūja, kas paeina iš vidurių prišlemštimo, tadą reikia dūti šep sutaisytas gydyklas: vieną sauę sėmenų suvirinti su vandenimi, paskui įpilti į jį du šaukštu sakalo druskos (glauberska sol), vieną šaukštą paprastos druskos ir arbatinuką šaukščiuką salėtros; tą visą gerai išmaišyti ir dūti tris sykius ant dienos po tokį ėmimą.

Atsakaš rėdaktorius **F. Saunus Tilžeje**; prie jo siųsti raštus, rankraščius ir pinigūs; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas:

Herrn F. Saunus, Tilsit Wasserstr.

Spaudinta pas J. Šenkę, Tilžėje.